

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

Η πρώτη κρίση του Βερολίνου 1948-1949

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στέφανος Γεωργίου

Αθήνα, 2020

Τριμελής Επιτροπή

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Κωνσταντίνος Υφαντής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος Αναπληρωτής, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Στέφανος Γεωργίου, 2020

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

*Στα παιδιά μου,
Πηνελόπη και Παναγιώτη*

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

NSC-68:	National Security Council -68 Policy Paper
ΕΔ:	Ένοπλες Δυνάμεις
Α/Δ	Αεροδρόμιο
SED :	Sozialistische Einheitspartei Deutschlands, Σοσιαλιστικό Κομμα Ενότητας
NKVD (НКВД) :	Λαϊκή Επιτροπή Εσωτερικών Υποθέσεων
Comintern:	Communist International

Δήλωση Μή Λογοκλοπής και Ανάλυσης Προσωπικής Ευθύνης

Με την παρούσα δηλώνω ότι η Διπλωματική εργασία « Η πρώτη κρίση του Βερολίνου 1948-1949» που παραδίδω, είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιώ την Πνευματική εργασία τρίτων, χωρίς τις απαραίτητες αναφορές.

Στέφανος Γεωργίου

ΠΜΣ-ΔΣΣΣ 19-20

Αθήνα, 14-12-2020

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ πολύ τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Χαράλαμπο Παπασωτηρίου για την πολύτιμη υποστήριξη και επιστημονική καθοδήγησή του στη συγγραφή της παρούσας Διπλωματικής εργασίας.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το σύνολο των καθηγητών μου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και ειδικά στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στις Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές, γιατί με τις γνώσεις, τη διδασκαλία και το υψηλό τους επιστημονικό επίπεδο με βοήθησαν να αντιληφθώ καλύτερα την πάντα επίκαιρη Επιστήμη των Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικών Σπουδών.

“What happens to Berlin, happens to Germany. What happens to Germany, happens to Europe”.

Vyacheslav Molotov

Περιεχόμενα	
Περίληψη	
Abstract	
Εισαγωγή	
Κεφάλαιο πρώτο	
1.1	Το πρώτο επεισόδιο του Ψυχρού Πολέμου.....13
1.2	Η Γερμανία .μετά το Β΄ΠΠ.....14
1.3	Το κρίσιμο διάστημα 1945-48.....18
Κεφάλαιο δεύτερο	
Η Σοβιετική Στρατηγική	
2.1	Η Έναρξη Του Ψυχρου πολεμου.....20
2.2	Σοβιετικό Στρατιωτικό Δόγμα.....21
2.3	Η Εξωτερική Πολιτική του Στάλιν.....21
2.4	Σοβιετική Υψηλή Στρατηγική.....24
Κεφάλαιο τρίτο	
3.1	Στοχοι Αμερικανικης Υψηλής Στρατηγικής.....29
3.2	Στόχοι Εξωτερικής Πολιτικής των ΗΠΑ.....30
Κεφάλαιο τέταρτο	
Τα κύρια γεγονότα στον Αποκλεισμό του Βερολίνου.....33	
Κεφάλαιο πέμπτο	
Η Πλευρα των Σοβιετικών.....41	
Κεφάλαιο έκτο	
6.1	Υψηλή Στρατηγική49
6.2	Μακροσκοπικές Υψηλές Στρατηγικές.....51
6.3	Αξιώματα Στρατηγικής του Liddell Hart και η εφαρμογή τους στον αποκλεισμό του Βερολίνου.....53
Συμπεράσματα	
Επίλογος	
Πηγές-Βιβλιογραφία.....60	
Παραρτήματα	
Παράρτημα 1.....Χρονολόγιο Κυρίων Γεγονότων.....62	

Εικόνες

Εικόνα 1.....	Atlee, Truman, και Stalin στη Συμφωνία του Potsdam.....	14
Εικόνα 2.....	Churchill and Westminster College Fulton Speech.....	14
Εικόνα 3.....	Ζώνες Κατοχής στο Βερολίνο.....	16
Εικόνα 4.....	Στρατηγός Lucius D. Clay.....	18
Εικόνα 5.....	Churchill, Roosevelt και Stalin στη Συμφωνία της Γιάλτας.....	20
Εικόνα 6.....	Franklin Delano Roosevelt.....	31
Εικόνα 7.....	Το νέο Deutsche Mark	34
Εικόνα 8.....	Χαρτονόμισμα 100 DM με τη σφραγίδα Β σε κύκλο.....	35
Εικόνα 9.....	Η Καγκελαρία κατεστραμμένη.....	37
Εικόνα 10.....	Αεροσκάφος μεταφέρει προμήθειες στο A/Δ Tempelhof.....	40
Εικόνα 11.....	Ο Σοβιετικός Στρατηγός Sokolovsky.....	42
Εικόνα 12.....	Deutsche Mark Σοβιετικής Ζώνης 1948.....	47

Οι εικόνες προέρχονται από πηγές που επιτρέπουν τη χρήση τους για έρευνα. Attributes και Citations για όλες τις εικόνες, παρατίθενται στο τέλος της εργασίας.

Περίληψη

Τον Ιούνιο του 1948 η Σοβιετική Ένωση απέκοψε τις επίγειες επικοινωνίες ανάμεσα στο Βερολίνο και τη Δυτική Γερμανία, δίνοντας έναυσμα στην πρώτη κρίση του Ψυχρού Πολέμου. Ο αποκλεισμός του Βερολίνου έφερε τις Δυτικές Δυνάμεις σε σύγκρουση με τη Σοβιετική Ένωση, έθεσε τον πληθυσμό του Βερολίνου στο σταυροδρόμι εκλογής μεταξύ Ανατολής και Δύσης και οδήγησε σε μία πρωτοφανή αερογέφυρα των Δυτικών για τη μεταφορά εφοδίων στους πολιορκημένους κατοίκους.

Οι πράξεις των Σοβιετικών κατά τη διάρκεια του αποκλεισμού ήταν σύμφωνες με τις αρχές της Μόσχας, που θεωρούσε τη Γερμανία κλειδί της ισορροπίας δυνάμεων στην Ευρώπη. Σύμφωνα με αυτές, μία ισχυρή φιλοδυτική Γερμανία θα οδηγούσε σε άμυνα τη Σοβιετική Ένωση ενώ μία κομμουνιστική Γερμανία θα έδινε στη Σοβιετική Ένωση το προβάδισμα. Μετά το Β΄ΠΠ, οι Σοβιετικοί θεωρούσαν ότι εφόσον η Γερμανία δε μπορούσε να είναι κομμουνιστική και ενωμένη, θα ήταν διαιρεμένη, με ισχυρότερη την Ανατολική Γερμανία και ασθενέστερη τη Δυτική.

Στόχος του αποκλεισμού του Βερολίνου από πλευράς Σοβιετικής Ένωσης, ήταν να αποτρέψει την οικονομική παλινόρθωση της Δυτικής Γερμανίας και το σχηματισμό Δυτικογερμανικής κυβέρνησης. Οι Σοβιετικοί ύστερα από 11 μήνες ήραν τον αποκλεισμό συνειδητοποιώντας ότι η πολιορκία τους δημιουργούσε περισσότερα προβλήματα παρά οφέλη και συνάντησαν διπλωματική και οικονομική ήττα. Ο αποκλεισμός του Βερολίνου συνιστά έξοχη ευκαιρία να εξετάσουμε τη Σοβιετική και τη Δυτική Υψηλή Στρατηγική και την τήρηση ή όχι, από κάθε αντίπαλο των διαχρονικών κανόνων της.

Λέξεις Κλειδιά

Ανάσχεση, Αποκλεισμός, Υψηλή Στρατηγική, Ψυχρός Πόλεμος, Αξιώματα

Berlin's First Crisis 1948-49

Abstract

Stefanos Georgiou

In June 1948, the Soviet Union cut off ground communications between Berlin and West Germany, triggering a remarkable Cold War crisis. The blockade of Berlin brought the Western Powers into conflict with the Soviet Union, put the population of Berlin at the crossroads of deciding between East and West and led to an unprecedented Western air bridge to transport food and supplies to the besieged residents.

The actions of the Soviets during the blockade were in line with the Moscow principles who regarded Germany as the key to the balance of power in Europe. According to them, a strong pro-Western Germany would lead the Soviet Union to defend itself, while a communist Germany would offer to the Soviet Union the lead.

The aim of the Berlin's Blockade from the Soviet Union's point was to prevent the economic recovery of West Germany and the formation of a West German government. After 11 months, the Soviets lifted the blockade, realizing that the siege was causing them more problems than benefits, and they experienced diplomatic and economic defeat. The Berlin's Blockade provides an excellent opportunity to examine the Western and Soviet Grand Strategy and whether or not any opponent adheres to its timeless rules.

Key Words

Containment, Blockade, Grand Strategy ,Cold War, Axioms

Εισαγωγή

Η Υψηλή Στρατηγική των ΗΠΑ βρίσκεται σε κρίσιμη τροχιά. Από τον Β'ΠΠ, η Αμερική ακολούθησε φιλόδοξη Υψηλή στρατηγική με σκοπό να διαμορφώσει την παγκόσμια τάξη πραγμάτων, η οποία ήταν παραγωγική για τις Ηνωμένες Πολιτείες και για τον πλανήτη.

Σήμερα με την πρόσφατη εναλλαγή στο Λευκό Οίκο, η Υψηλή Στρατηγική γίνεται πεδίο αντιπαράθεσης με περικοπές στις αμυντικές δαπάνες. Έμπειροι στρατηγικοί αναλυτές εισηγούνται την αναδιαμόρφωση της αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας και στροφή σε μετριοπαθέστερη προσέγγιση της εξωτερικής πολιτικής.

Η μεταβολή επαναφέρει την άρνηση της Ουάσιγκτον κατά τον Β'ΠΠ να εκπληρώσει το ηθικό της χρέος προς τον κόσμο τερματίζοντας τον απομονωτισμό της. Από το 1919 ο Ρούσβελτ διέβλεπε στον απομονωτισμό της Αμερικής μείζον πολιτικό και ηθικό σφάλμα που καταδίκασε τον κόσμο να υποστεί τη βαρβαρότητα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Μετά την ήττα του Άξονα, η Αμερική ως «φάρος της δημοκρατίας» όφειλε να δώσει τη θέση της στην «Αμερική-Ιεραπόστολο» του αζιακού της συστήματος.¹

Η ανάσχεση της Σοβιετικής Ένωσης είχε προαναγγελθεί². Η απομονωμένη Αμερική μεταβαλλόταν σε παγκόσμιο αστυνόμο.³ Πολύ γρήγορα στις ΗΠΑ εξαγγέλθηκε το Δόγμα Truman.⁴ Η τάση αυτή σήμαινε υψηλές δαπάνες των ΗΠΑ για την Ευρώπη, παρόμοιες με αυτές στις οποίες υποβλήθηκαν κατά την πρώτη κρίση του Βερολίνου.

Οι ΗΠΑ εφάρμοσαν πολιτική ανάσχεσης έναντι της Σοβιετικής Ένωσης η οποία αναπτύχθηκε, παράλληλα με τα δόγματα για πυρηνική αποτροπή. Η ιδεολογική μάχη ήταν και στρατηγική μάχη, δεδομένου ότι οι αντίπαλοι δεν ανταγωνίζονταν μόνο για γεωπολιτικά κέρδη, αλλά και για αξιακές θεωρήσεις. Για τη Σοβιετική Ένωση, η εδαφική επέκταση έγινε και εργαλείο για τη διάδοση του σοσιαλισμού.

Οι κύριες επιδιώξεις των ΗΠΑ αφορούν στην επίτευξη των στόχων τους στις παγκόσμιες υποθέσεις. Όμως μπορεί η οικονομία των ΗΠΑ να διατηρήσει τα βάρη

¹Η Έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, 1941-1950: Στρατηγικά ή Ιδεολογικά Αιτία; Παναγιώτης Ηφαιστος, Κωνσταντίνος Κολιοπουλος, Ευάνθης Χατζηβασιλείου, ΙΔΙΣ, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2012

²Article X, George F. Kennan, "The Sources of Soviet Conduct", Foreign Affairs, Vol. XXV, No. 4 (1947): 566-582.

³Compton, J.V.(1972), *America and the Origing of the Cold War*, Boston, Houghton Mifflin Company. σ.105

⁴Spanier, J.W.,(1968), *American Foreign Policy Since World War II*, New York, Frederick A. Praeger.σ. 31

της παγκόσμιας αμυντικής παρουσίας; Παρέχουν όφελη ή μειονεκτήματα για τα αμερικανικά συμφέροντα οι συμμαχίες των ΗΠΑ; Είναι η αμερικανική υπερπόντια παρουσία σταθεροποιητική η διαβρωτική; Πώς θα επηρεάσει η στρατιωτική περιστολή δαπανών τα γεωπολιτικά τεκταινόμενα στις βασικές περιοχές ενδιαφέροντος;

Για πάνω από οκτώ δεκαετίες, η Υψηλή Στρατηγική των ΗΠΑ συνέβαλε στην επιτυχία και την πρόοδο της Διεθνούς Τάξης. Όμως η μορφή και οι εκδηλώσεις της στήριξης των ΗΠΑ μεταβλήθηκαν. Η υποστήριξη και υπεράσπιση της φιλελεύθερης Διεθνούς τάξης αποτελεί το συνεκτικό κορμό της Υψηλής Στρατηγικής των ΗΠΑ μετά τον Β' ΠΠ.⁵

Η Ουάσιγκτον έχει συντελέσει στη δημιουργία και την ανάπτυξη της φιλελεύθερης διεθνούς τάξης και την έκανε πυρήνα της κρατικής και εθνικής εξουσίας της. Ηγήθηκε στα Θεσμικά όργανα που συνδέονται με τη Διεθνή τάξη, επωμίστηκε την κύρια ευθύνη για την τήρηση βασικών κανόνων όπως η μη επίθεση, και εγγυάται τη Διεθνή Σταθερότητα και ασφάλεια ως προαπαιτούμενα της επιτυχημένης οικονομίας.

"Στις δεκαετίες μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο", ο John Ikenberry αναφέρει, "οι Ηνωμένες Πολιτείες ασχολούνται φιλόδοξα με την εκτεταμένη οικοδόμηση της φιλελεύθερης τάξης".⁶ Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, τα μέτρα ήταν προσανατολισμένα προς τον περιορισμό της Σοβιετικής Ένωσης, η οποία υποστήριζε διαφορετική αντίληψη της παγκόσμιας τάξης ενώ τη θεωρούσαν απειλή για το όραμα της Αμερικής κατά τη λειτουργία του Διεθνούς Συστήματος.

Οι ΗΠΑ κατέστησαν σαφές, πως η προώθηση της φιλελεύθερης παγκόσμιας τάξης θα ήταν προτεραιότητά τους, ακόμη και σε απουσία ψυχροπολεμικού ανταγωνισμού. Όπως σημειώνεται στο έγγραφο NSC-68⁷, βασική δήλωση των ΗΠΑ στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου για τη στρατηγική τους ήταν ότι θα κατέβαλε προσπάθειες «να προωθηθεί ένα παγκόσμιο περιβάλλον στο οποίο το αμερικανικό σύστημα θα μπορούσε να επιζήσει και να ακμάσει». Η δήλωση αυτή αποτέλεσε «μια πολιτική που θα ακολουθούσε ακόμα κι αν δεν υπήρχε η Σοβιετική Ένωση»⁸.

Θα εξετάσουμε ένα κρίσιμο τμήμα των πολιτικών των δύο αντιπάλων καθώς και τον τρόπο αλληλεπίδρασής τους, στην εργασία αυτή με την οποία θα σκιαγραφήσουμε την Πρώτη Κρίση του Βερολίνου.

Σκοπός της, είναι μέσω μελέτης της σχετικής βιβλιογραφίας και των πηγών, να απαντήσει στα ακόλουθα ερωτήματα για την κρίσιμη αυτή περίοδο:

⁵ https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE200/PE209/RAND_PE209.pdf
(πρόσβαση στις 20 /7/20)

⁶G. John Ikenberry *International Affairs*, Volume 94, Issue 1, January 2018, Pages 7–23

⁷NSC-68, April 14, 1950 National Security Council Report, NSC 68, 'United States Objectives and Programs for National Security.

⁸https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE200/PE209/RAND_PE209.pdf
(πρόσβαση στις 20 /7/20) σ.2

Ποια η Υψηλή Στρατηγική της Σοβιετικής Ένωσης και των Δυτικών Συμμάχων.

Πως ελέγχονται οι στρατηγικές των δύο αντιπάλων ως προς τις βασικές αρχές Στρατηγικής και ειδικά του Liddell Hart.

Ποια ήταν τελικά επιτυχής και γιατί.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να οριοθετήσουμε τη Γερμανία μετά τον Β'ΠΠ. Στο δεύτερο θα αντιμετωπίσουμε την έναρξη του Ψυχρού Πολέμου και θα παραθέσουμε ανάλυση της Υψηλής Στρατηγικής της Σοβιετικής Ένωσης, ενώ στο τρίτο οριοθετείται η αντίστοιχη της Αμερικής. Ακολουθεί το τέταρτο κεφάλαιο με τα κύρια γεγονότα που σηματοδότησαν τον Αποκλεισμό ενώ αφιερώνουμε το πέμπτο κεφάλαιο στα επιχειρήματα των Σοβιετικών για την υπόθεση του αποκλεισμού. Καταλήγουμε με ανάλυση και εξέταση των γεγονότων υπό το πρίσμα των αρχών της Υψηλής Στρατηγικής καθώς και τη μέθοδο ελέγχου της Στρατηγικής που ακολούθησε κάθε αντίπαλος με δείκτες εξέτασης τα οκτώ αξιώματα στρατηγικής του Liddell Hart. Κλείνουμε με τα συμπεράσματα και τον επίλογο.

Από τη εργασία μας συνάγεται ότι οι Σοβιετικοί ακολούθησαν Στρατηγική της Επέκτασης, οι Δυτικοί της Ανάσχεσης, οι Σοβιετικοί δεν τήρησαν με απόλυτη επιτυχία τις Οκτώ αρχές Στρατηγικής του Liddell Hart ενώ τελικά, οριακά επιτυχής ήταν η Στρατηγική των ΗΠΑ.

Κεφάλαιο πρώτο

1.1 Το πρώτο επεισόδιο του Ψυχρού Πολέμου

Ο αποκλεισμός του Βερολίνου ήταν το πρώτο σημαντικό επεισόδιο στον Ψυχρό Πόλεμο. Η Αμερική και η ΕΣΣΔ είχαν διαφορετικούς στόχους για τη Γερμανία. Ο Στάλιν ήθελε να την αδρανοποιήσει και την απογύμωνε συστηματικά από τον πλούτο της⁹ τον οποίο μετέφερε στη Σοβιετική Ένωση. Η Βρετανία και η Αμερική ήθελαν να ανοικοδομήσουν τη βιομηχανία της και να εγκαθιδρύσουν μια σύγχρονη ισχυρή Δυτικογερμανική δημοκρατία.

Στις 31 Μαρτίου 1948, το Κογκρέσο ψήφισε το σχέδιο Μάρσαλ. Ο Στάλιν εξέλαβε το Σχέδιο ως υπονόμευση της Σοβιετικής επιρροής στην Ανατολική Ευρώπη. Οι Σοβιετικοί έθεσαν φραγμούς στην οδική και σιδηροδρομική κυκλοφορία προς το Βερολίνο και όπως ήταν φυσικό οι Αμερικανοί θεώρησαν πως ο Στάλιν προσπαθούσε να τους εκδιώξει από την περιοχή, ενώ οι Σοβιετικοί δήλωναν ότι το νέο νόμισμα που εισήγαγαν οι Αμερικανοί και οι Βρετανοί κατέστρεφε την οικονομία της Ανατολικής Γερμανίας.¹⁰

Το πρωταρχικό αίτιο αποκλεισμού του Βερολίνου ήταν ο Ψυχρός Πόλεμος, ο οποίος μόλις είχε ξεκινήσει.

Δεύτερος λόγος του αποκλεισμού ήταν ότι οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση είχαν διαφορετικούς στόχους για τη Γερμανία μετά τη διαφωνία Σοβιετικής Ένωσης και συμμάχων στο Potsdam για το μέλλον της ηττημένης Γερμανίας.¹¹

Η Βρετανία και οι ΗΠΑ ήθελαν να ανοικοδομήσουν τη βιομηχανία της Γερμανίας λόγω οικονομικών και γεωστρατηγικών στόχων ώστε να καταστούν εμπορικοί εταίροι και να μην επαναληφθεί το λάθος των Βερσαλλιών. Ήθελαν μια ισχυρή, δυτική, δημοκρατική Γερμανία που θα ενεργούσε ως ενδιάμεσος χώρος (buffer zone) ενάντια στα σοσιαλιστικά κράτη της Ανατολικής Ευρώπης.¹²

Η πολιτική των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ έναντι της Γερμανίας ήταν τόσο διαφορετική, ώστε η σύγκρουση αργά ή γρήγορα θα ξεσπούσε.¹³

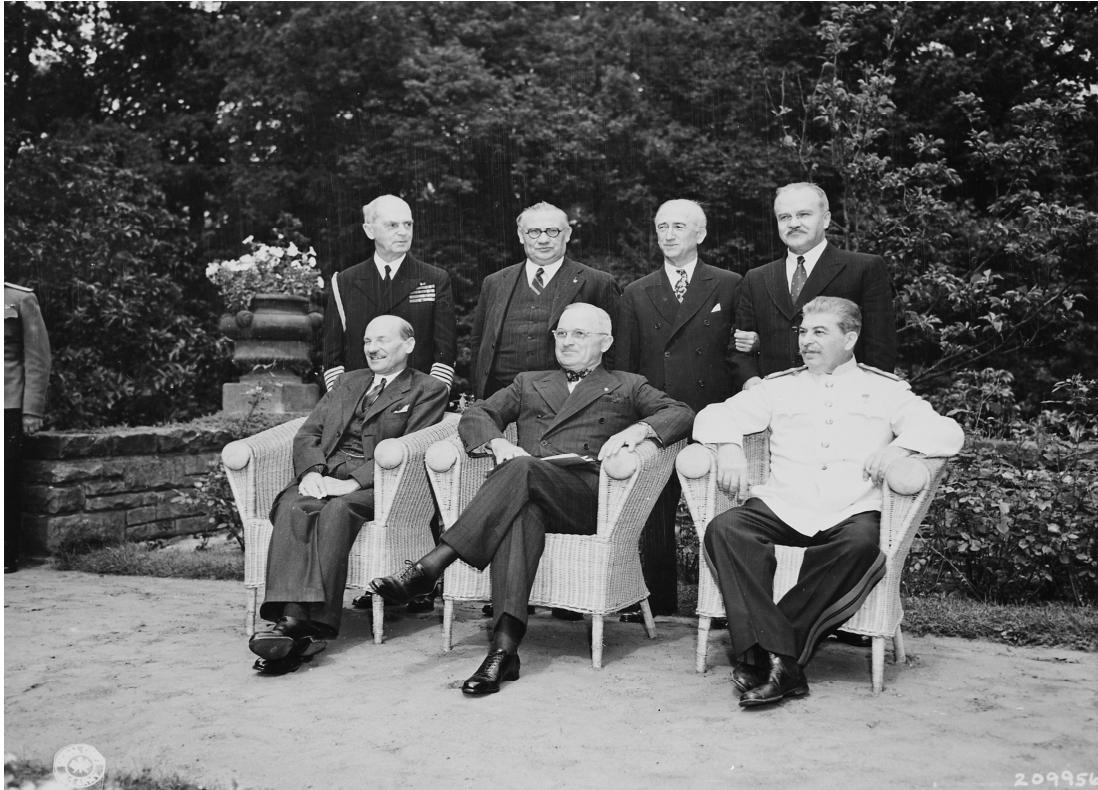
⁹ Davison, Ph., (1958), *The Berlin Blockade*, Princeton, Princeton University Press.σ.27

¹⁰https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky'sInterview (πρόσβαση στις 24/7/20)

¹¹https://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/doc_files/Potsdam%20Agreement.pdf- Potsdam Agreement

¹² <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zgdnmsg/revision/1> (πρόσβαση στις 22/7/20)

¹³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος «Η Αμερικανική Πολιτική από τον Φρανκλιν Ρούζβελτ στον Ντόναλντ Τραμπ, Ποιότητα, Αθήνα, 2018 σ.49

1.1 Attlee, Truman and Stalin at Potsdam Conference, circa 28 Jul to 1 Aug 1945. (Vyacheslav Molotov πάνω δεξιά, Joseph Stalin κάτω δεξιά, Harry Truman κάτω κέντρο, William Leahy πάνω αριστερά, Clement Attlee κάτω αριστερά, Ernest Bevin πάνω δεύτερος από αριστερά).

1.2 Η Γερμανία μετά το Β΄ΠΠ

Winston Churchill "The Sinews of Peace"

Westminster College, Fulton, Missouri

"From Stettin in the Baltic to Trieste in the Adriatic, an iron curtain has descended across the Continent. Behind that line lie all the capitals of the ancient states of Central and Eastern Europe.

Warsaw, Berlin, Prague, Vienna, Budapest, Belgrade, Bucharest and Sofia, all these famous cities and the populations around them lie in what I must call the Soviet sphere, and all are subject in one form or another, not only to Soviet influence but to a very high and, in many cases, increasing measure of control from Moscow".

1.2.1 Ο Churchill και ο περίφημος λόγος του «The Sinews of Peace», Westminster College, Fulton, Missouri, 5 Μαρτίου 1946.

Ένα διαχωριστικό σύνορο χώριζε την Ευρώπη όταν οι Διοικητές της δυτικής συμμαχίας άρχισαν να ασκούν διοίκηση στις ζώνες κατοχής τους στο Βερολίνο.¹⁴

Πρώτη προτεραιότητά τους ήταν να επιφέρουν τάξη στο χάος το οποίο βασίλευε στην περιοχή και σε δεύτερο χρόνο να πάρουν μακροπρόθεσμα μέτρα για τον εκδημοκρατισμό της Γερμανίας. Τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι χθεςινοί στρατιωτικοί που σε μία νύχτα έπρεπε να μάθουν να ασκούν διοίκηση σε πολίτες, ήταν τεράστια και δεν περιλάμβαναν μόνο την αναδιοργάνωση της Γερμανίας. Πρωταρχικό θέμα ήταν η επανασύσταση της γερμανικής Διοίκησης η οποία θα εφάρμοζε τις διαταγές των συμμάχων. Ακολουθούσε η αποκατάσταση των επικοινωνιών, η επαναφορά σε λειτουργία των εργοστασίων και η σίτιση του άμαχου πληθυσμού. Τα κοινωνικά προβλήματα ήταν πολυσύνθετα, ενώ για τους συμμάχους φλέγον θέμα ήταν και η επιστροφή και ομαλή ένταξη των κατοχικών στρατευμάτων στις πατρίδες τους.¹⁵

Στην αμερικάνικη ζώνη υπήρχαν δύο εκατομμύρια πολίτες οι οποίοι είχαν μεταφερθεί από τους Γερμανούς ως αιχμάλωτοι πολέμου, είτε για καταναγκαστική εργασία. Παράλληλα, η Συμμαχική Διοίκηση έπρεπε να βρει στέγη στα εκατομμύρια των προσφύγων τα οποία είχαν αποδράσει από την Ανατολή. Η Βρετανική ζώνη ήταν η πληθυσμιακά μεγαλύτερη με 20 εκατομμύρια, συγκρινόμενη με τα 17 εκατομμύρια της Αμερικανικής ζώνης στο Νότο. Υπήρχαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις τρεις δυτικές ζώνες κατοχής. Γερμανοί συγγραφείς κατέγραψαν την αναπόφευκτη σύγκριση μεταξύ των συμμάχων. Οι Βρετανοί θεωρούνταν τεχνικά πιο αξιόπιστοι και ανταγωνιστικοί από όλους. Συμπεριφέρονταν στη ζώνη τους ως Βρετανική αποικία επιδεικνύοντας τάξη και ηρεμία. Παρέμεναν απομακρυσμένοι από τους Γερμανούς, ζώντας ξεχωριστά σε ειδικές περιοχές.¹⁶

¹⁴ Davison, Ph., (1958), *The Berlin Blockade*, Princeton, Princeton University Press.σ.27

¹⁵ Ο.π.σ.30

¹⁶<http://www.historyandpolicy.org/policy-papers/papers/germany-1945-1949-a-case-study-in-post-conflict-reconstruction>

1.2.2 Ζώνες Κατοχής στο Βερολίνο-Counterclockwise: ΒΔ :Γαλλική ζώνη-Δυτικά : Βρετανική ζώνη – ΝΔ: Αμερικανική Ζώνη , Ανατολικά: Σοβιετική Ζώνη.

Στη ζώνη των Αμερικανών υπήρχε τεράστια διαφορά ανάμεσα στον αμερικανικό τρόπο ζωής και σε αυτόν του Γερμανού πολίτη που αντιμετώπιζε κάθε μέρα την πείνα. Τα προβλήματα οδήγησαν σε ανάπτυξη μαύρης αγοράς και αύξηση της νοσηρότητας και της θνητότητας. Οι Αμερικάνοι ήταν αυτοί οι οποίοι συνάντησαν τις μεγαλύτερες δυσκολίες στο να επιτύχουν τον αποχαρακτηρισμό του ναζισμού.¹⁷

Οι Γάλλοι ήταν οι πιο σκληροί από τις συμμαχικές δυνάμεις κατοχής χωρίς να επηρεάζονται από τις υπόλοιπες Δυτικές Δυνάμεις. Υπήρχαν αιώνες εχθρότητας στις σχέσεις τους με τους Γερμανούς, που βρήκαν τρόπο αποτόνωσης με το να γίνουν δύναμη κατοχής, έχοντας στη υπαγωγή τους έξι εκατομμύρια Γερμανούς πολίτες. Η Γαλλική ζώνη περιλάμβανε τους καλύτερους αλλά και τους χειρότερους διοικητικούς υπαλλήλους. Κάποιοι από τους πιο ικανούς κυβερνητικούς υπαλλήλους βρέθηκαν εκεί επειδή οι Γάλλοι είχαν σταθερά διαμορφωμένη άποψη για την αληθινή φύση της γερμανικής ψυχολογίας. Η κατάσταση συμβάδιζε με την εξαιρετική απόδοση αλλά και τη διαφθορά που υπήρχε στις δυνάμεις κατοχής των Δυτικών.¹⁸

¹⁷ Ο.π.σ.30

¹⁸ Davison, Ph., (1958), *The Berlin Blockade*, Princeton, Princeton University Press.σ.28

Το βασικό κέντρο επιχειρήσεων της μαύρης αγοράς ευρισκόταν γύρω από την Πύλη του Βραδεμβούργου, κοντά στην κατεστραμμένη καγκελαρία. Μαύρη αγορά οργανώνονταν οπουδήποτε συναντούνταν οι πολίτες. Όπως σε οποιαδήποτε υπόγεια κίνηση, οι πραγματικοί ηγέτες της ήταν αθέατοι. Η ισχύς τους ήταν μεγαλύτερη από οπουδήποτε στρατηγού στην κατεστραμμένη από τον πόλεμο πόλη. Σε αρκετά προϊόντα ο Βερολινέζος πολίτης πλήρωνε σε τιμή μαύρης αγοράς όπως για το κάρβουνο θέρμανσης.¹⁹

Καθώς η πόλη άρχιζε να επιστρέφει στην κανονικότητα, υπήρχε μεγαλύτερη προσφορά εργασίας. Έπρεπε να καθαριστούν τα χαλάσματα του πολέμου. Οι άντρες και οι γυναίκες της πόλης καθάριζαν τους δρόμους με γυμνά χέρια. Σημαντική πρωτοβουλία των συμμάχων ήταν η σταθεροποίηση αποτελεσματικής διοίκησης της Γερμανίας. Οι Σοβιετικοί επεδίωκαν να εξασφαλίσουν τις πληρωμές των αποζημιώσεων και να κρατήσουν τη γερμανική βιομηχανία στα επίπεδα της Ειρήνης και του Α΄ΠΠ επειδή οι Γερμανοί είχαν εισβάλλει και καταστρέψει μεγάλο μέρος της χώρας τους.²⁰

Με τα γεγονότα αυτά φύτρωσαν οι πρώτοι σπόροι διαφωνίας και άρχισε η πρώτη μεγάλη κρίση του μεταπολεμικού κόσμου. Η αυξανόμενη αποστασιοποίηση της Δύσης από τους Σοβιετικούς έκανε τα προβλήματα αδύνατα προς επίλυση. Η οικονομία της Γερμανίας θα μπορούσε πολύ δύσκολα να αναπτυχθεί με σταθερούς ρυθμούς. Το θέμα των αποζημιώσεων δεν μπορούσε να τεθεί έως ότου συμφωνηθούν τα επίπεδα παραγωγής πλούτου από το γερμανικό έθνος. Η Σοβιετική αντίθεση οδήγησε σε διαφωνία. Ιδρύθηκε Συμμαχική Επιτροπή βιομηχανιών αρμόδια για θέματα της βιομηχανικής παραγωγής. Οι διαπραγματεύσεις της επιτροπής είχαν μικρή επαφή με την πραγματικότητα, γιατί η γερμανική βιομηχανία ήταν σε ύφεση. Θα έπρεπε να αναπτυχθεί, αλλά δεν έκανε σημαντικά βήματα. Η επιτροπή βάσισε τους υπολογισμούς για τις επανορθώσεις στο θεωρητικό μοντέλο της μελλοντικής δυναμικής της βιομηχανίας της Γερμανίας. Βασικό σημείο της υπόθεσης ήταν η παραγωγή χάλυβα. Από τη στιγμή που θα καθοριζόταν η συμφωνία, θα μπορούσε να είναι εφαρμόσιμη και σε άλλους τομείς της βιομηχανίας. Η μελλοντική παραγωγή χάλυβα της Γερμανίας καθορίστηκε σε 7,5 εκατομμύρια τόνους το χρόνο. Έκλεισαν δεκατέσσερις βιομηχανίες, ενώ άλλες δώδεκα περιορίστηκαν σημαντικά. Κάθε εργοστάσιο υπεράριθμο θα διαλύονταν και τμήματά του θα μεταφέρονταν στη Σοβιετική επικράτεια για πληρωμή επανορθώσεων.

Οι Σοβιετικοί σφράγισαν της ζώνη τους για τους δυτικούς ενώ οι Δυτικοί ισχυρίζονταν ότι απορροφούσαν περισσότερα προϊόντα για τις περιοχές τους από ότι είχε συμφωνηθεί.²¹ Έπαιρναν υλικά και κεφάλαια ως επανορθώσεις, αλλά και προϊόντα για τους καταναλωτές τα οποία ήδη παράγονταν στη δική τους ζώνη. Με τον τρόπο αυτό, όπως δήλωναν οι δυτικοί, οι Σοβιετικοί δεν τήρησαν τις δύο βασικές αρχές για τις επανορθώσεις που συμφωνήθηκαν στη Γιάлта.²² Αυτό που έκαναν οι

¹⁹ Ο.π.σ.28

²⁰ Soviet Perspective on the Cold War and American Foreign Policy, Comparative Perspectives on the Cold War National and Sub-National Approaches (pp.41-58), Krakow Society for Education, Maryna Bessonova, Feb 2010

²¹ Davison, Ph., (1958), *The Berlin Blockade*, Princeton, Princeton University Press.σ.28

²² "Yalta Conference Agreement, Declaration of a Liberated Europe," February 11, 1945, History and Public Policy Program Digital Archive, National Archives.<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116176>

Σοβιετικοί ήταν αυτό για το οποίο κατηγορήσαν έπειτα τους δυτικούς-και η μία πλευρά κατηγορούσε την άλλη-ότι διαίρεσαν τη Γερμανία σε δύο μέρη. Ήταν αδύνατο να θεωρηθεί πλέον ως ενιαία οικονομική ζώνη. Οι δυτικοί σύντομα αντιλήφθηκαν ότι το μέλλον των ζωνών ευθύνης τους θα εξασφαλιζονταν μόνο με τις δυτικές συμμαχικές δυνάμεις.

1.2.3 Clay with General of the Army D.D. Eisenhower at Gatow Airport in Berlin during the Potsdam Conference in 1945.

1.3 Το κρίσιμο διάστημα 1945-48

Το τέλος του Β'ΠΠ Παγκοσμίου πολέμου βρήκε την Ευρώπη διαιρεμένη. Μία γραμμή διαπερνούσε το κέντρο της Γερμανίας και την Αυστρία και χώριζε τη Δυτική Ευρώπη από την τεράστια πεδιάδα η οποία ελέγχονταν από τη Σοβιετική Ένωση.²³ Το 1945 κανείς στη Δύση δεν ανησυχούσε για αυτή τη διχαστική γραμμή. Η Σοβιετική Ένωση και οι Δυτικές δυνάμεις ήταν μέχρι πρότινος σύμμαχοι στον πόλεμο. Με καλή θέληση έβρισκαν αρμονικές λύσεις στις διαφορές. Θεσμοί όπως το συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών είχαν τη δυνατότητα να επιλύουν τα

²³ <https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/>

ζητήματα και να θέτουν σε πρώτη θέση την κοινή πολιτική ως αναγκαία για το κοινό καλό.²⁴

Οι ελπίδες γρήγορα εξαφανίστηκαν με την κατάπαυση των εχθροπραξιών. Από το 1945 και ως τον αποκλεισμό του Βερολίνου το 1948, το χάσμα ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση έγινε αγεφύρωτο.²⁵

Σύμφωνα με τις συμφωνίες που επιτεύχθηκαν από τους τρεις μεγάλους συμμάχους στην Τεχεράνη και στη Γιάλτα²⁶ κατά τη διάρκεια του Β'ΠΠ, η Γερμανία με προτεραιότητα έπρεπε να αποτινάξει το Ναζισμό, να αποστρατικοποιηθεί και να εκδημοκρατισθεί. Οι πολεμικές επανορθώσεις έπρεπε να εκταμιευθούν αλλά το μέγεθος και ο τρόπος με τον οποίο θα πληρωνόταν δεν είχε ακόμη καθοριστεί. Η εξουσία στις ζώνες κατοχής ασκούνταν από το Συμμαχικό Συμβούλιο Ελέγχου με έδρα το Βερολίνο και λειτουργούσε με την αρχή της ενότητας. Παρόλο που το Βερολίνο ευρίσκονταν σε θύλακα μέσα στη Γερμανία υπό τη Σοβιετική Ένωση, οι δυτικές δυνάμεις δεν είχαν κατοχυρώσει επίσημη συμφωνία για ελεύθερη πρόσβαση στην πόλη.²⁷

²⁴Davison, Ph., (1958), *The Berlin Blockade*, Princeton, Princeton University Press σ.3

²⁵Ο.π.σ.4

²⁶“Yalta Conference Agreement, Declaration of a Liberated Europe,” February 11, 1945, History and Public Policy Program Digital Archive, National Archives.

²⁷Ο.π.σ.4

Κεφάλαιο δεύτερο

Η Σοβιετική Στρατηγική

2.1 Η Εναρξη Του Ψυχρου Πολεμου

2.1. Churchill ,Roosevelt και Stalin στη Συμφωνία της Γιάλτας

Η Γερμανία βρέθηκε σε ένα περιβάλλον στο οποίο οι διαχωριστικές γραμμές βασιζόταν στην τελική θέση των στρατών που προέρχονταν από την ανατολή και τη δύση ενώ η πολιτική μοίρα των κρατών που απελευθερώθηκαν από τους συμμάχους, δεν είχε αποφασιστεί ακόμη. Τώρα ήταν διαιρεμένη και ανίσχυρη ενώ στο παρελθόν απειλούσε ολόκληρη την Ευρώπη με την ισχύ της. Η αδυναμία της απειλούνταν με επιπρόσθετο χάος. Ο Στάλιν είχε επεκτείνει τα σύνορά του 600 μίλια δυτικά προς τον Elva,²⁸ και ένα τεράστιο γεωγραφικό κενό υπήρχε μπροστά από τους στρατούς του δεδομένης της δεινής στρατιωτικής θέσης της Δυτικής Ευρώπης και της προγραμματισμένης απόσυρσης των αμερικανικών δυνάμεων από τη Γηραιά Ήπειρο.

Ο Truman προσπάθησε αρχικά να εξομαλύνει τις διαφωνίες με τους Σοβιετικούς παρά την ύπαρξη αντιθετικών γεωπολιτικών συμφερόντων. Πίστευε στην ικανότητά του να οδηγήσει τον Στάλιν σε συνεργασία.²⁹ Ήλθε σε επαφή με τη σκληρή πραγματικότητα όταν συνειδητοποίησε ότι οι εντάσεις ανάμεσα στη Σοβιετική

²⁸<https://www.e-ir.info/2011/11/23/the-evolution-of-stalins-foreign-policy-during-word-war-two>(πρόσβαση στις 22/7/20)

²⁹<https://www.e-ir.info/2011/11/23/the-evolution-of-stalins-foreign-policy-during-word-war-two>

Ένωση και τις Ηνωμένες πολιτείες δεν είχαν δημιουργηθεί από παρεξήγηση αλλά ήταν δομικές. Στο λόγο του μετά την ανάληψη της Προεδρίας ο Truman περιέγραψε την ξεκάθαρη διαφορά ανάμεσα στην παγκόσμια κοινωνία και το χάος.³⁰

2.2 Σοβιετικό Στρατιωτικό Δόγμα

Το ώριμο σοβιετικό στρατιωτικό δόγμα κατανοούσε τον εαυτό του ως δημιουργική εφαρμογή και μετεξέλιξη της ορολογίας και πολεμολογίας του Λένιν αναφέρει ο Κονδύλης στο έργο του «Θεωρία Πολέμου».³¹

Αυτό ήταν σε μεγάλο βαθμό ορθό ως προϋπόθεση συνεκτιμώντας τη σταθερή σοβιετική διάκριση ανάμεσα στο στρατιωτικό δόγμα και τη στρατιωτική τέχνη και επιστήμη, αν θεωρηθεί χωριστά η γενική διδασκαλία περί πολέμου και η συνάφεια μεταξύ των ατόμων και της πολιτικής και οι τομείς της πολεμικής τέχνης, της στρατηγικής και τακτικής.

Οι Σοβιετικοί είχαν την πεποίθηση ότι η στρατιωτική επιστήμη συνάγεται και παράγεται με αναγκαιότητα λογικών μετασχηματισμών από το στρατιωτικό τους δόγμα. Αυτό αρχικά γίνεται αποδεκτό με την έννοια ότι το στρατιωτικό δόγμα περιείχε όχι μόνο τη γενική διδασκαλία περί του πολέμου ως ενιαίας, καθώς και της πολιτικής, αλλά και τη συγκεκριμένη της εφαρμογή μέσα στις υπάρχουσες συνθήκες. Συνεπώς περιείχε και τον ακριβέστερο προσδιορισμό των πολιτικών σκοπών, τους οποίους όφειλε να υπηρετήσει και να πραγματοποιήσει η πολεμική τέχνη και η στρατηγική.³²

Η εφαρμογή αυτή καθώς και η έκφραση της μέσα στη στρατιωτική επιστήμη, στην πραγματικότητα δεν μπορούσαν απλά να αντληθούν, αλλά παράγονταν και από πραγματικές αποφάσεις της εκάστοτε πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας του Σοβιετικού έθνους.³³

2.3 Η Εξωτερική Πολιτική του Στάλιν

Πριν την έναρξη του Β' ΠΠ και κατά τη διάρκειά του, ο Στάλιν επιδίωξε με επιμονή τους γεωπολιτικούς του στόχους. Προσπάθησε να ικανοποιήσει την ανάγκη του για ασφάλεια μετά την επέκταση της Σοβιετικής Ένωσης αφού κατέστησε τη ΕΣΣΔ κυρίαρχη δύναμη στην Ευρασιατική ήπειρο, εξασφαλίζοντάς της ζώνες ασφαλείας με τα κράτη της Δύσης.³⁴

Ο στόχος αυτός επιδιώχθηκε πριν και κατά τη διάρκεια του πολέμου και επηρέασε την εξωτερική πολιτική του ως μείγμα πραγματισμού και ιδεολογίας. Ο

³⁰ <https://www.trumanlibraryinstitute.org/truman/historic-speeches>

³¹ Κονδύλης Παναγιώτης «Θεωρία του Πολέμου», Θεμέλιο, Αθήνα, 1988 σ. 317

³² Ο.π.σ.317

³³ Ο.π.σ.317

³⁴ <https://www.e-ir.info/2011/11/23/the-evolution-of-stalins-foreign-policy-during-word-war-two> σ.1

Στάλιν έκανε την ασφάλεια κύριο μέλημά του.³⁵ Πριν τον πόλεμο και μέχρι το 1941, αναζήτησε συμμαχία με τη ναζιστική Γερμανία, αλλά ο Χίτλερ τελικά τον χρησιμοποίησε για να επιτύχει τους στόχους του στην Πολωνία και τη Γαλλία.³⁶

Τότε ο Στάλιν υιοθέτησε τη στρατηγική του Εθνικού Μετώπου και για να επιτύχει τους στόχους του ακολούθησε μετριοπάθεια και συναίνεση αφήνοντας τους ανταγωνισμούς με τη Δύση. Όταν συνειδητοποίησε τη μεγάλη σημασία της ΕΣΣΔ για τους συμμάχους της, ειδικά μετά τη Γιάλτα, έγινε λιγότερο συνεργάσιμος. Επεδίωκε οικονομική βοήθεια από τη Δύση και τη δημιουργία δεύτερου μετώπου για να ανακουφίσει την υπέρμετρη επιθετική πίεση στον Κόκκινο Στρατό.³⁷

Όπως και στο ζήτημα των συνόρων, οι στόχοι του παρέμειναν σταθεροί αν και οι μέθοδοι για την επίτευξή τους άλλαξαν ως απάντηση στην πολιτική των Συμμάχων. Ο Στάλιν αναγκάστηκε να δηλώσει πως θα κατέφευγε σε ξεχωριστή ειρήνη με τους Γερμανούς, ώστε οι Δυτικοί να αναγκασθούν να βοηθήσουν τη Σοβιετική Ένωση. Είχε εμμονή με τα σύνορα, επειδή χωρίς την επέκτασή τους η ΕΣΣΔ ήταν ευάλωτη ενώ σημαντικός παράγοντας ήταν η ξεχωριστή προσωπικότητά του.³⁸ Τα επιτεύγματα της σοβιετικής "σφαίρας επιρροής" παρέμειναν σημαντικά για τον Στάλιν ακόμα και μετά τη συμμαχία της ΕΣΣΔ με τις "μεγάλες δυνάμεις" μετά την ήττα του άξονα³⁹ και τη δημιουργία διεθνούς πλαισίου όπως τα Ηνωμένα Έθνη για την αντιμετώπιση διακρατικών συγκρούσεων.

Ο Στάλιν άρχισε να αποδίδει αξία στους Συμμάχους διότι η ανάκαμψη της σοβιετικής οικονομίας θα χρειαζόταν σημαντική δυτική οικονομική βοήθεια. Επιζητούσε αποζημιώσεις από τη Γερμανία και λόγο στη μεταπολεμική διοίκησή της. Οι στόχοι αυτοί θα μπορούσαν να επιτευχθούν μόνο στο πλαίσιο της Συμμαχικής ενότητας. Συνεπώς έπρεπε να αλλάξει την Ανατολικο-Ευρωπαϊκή προσέγγισή του.⁴⁰ Ενώ ο στόχος του για τη διάδοση της σοβιετικής επιρροής παρέμεινε ο ίδιος, για να υποστηρίξει τη μεγάλη συμμαχία ο Στάλιν δεν μπορούσε να επιβάλει ανοιχτά την επανάσταση. Για να κρατήσει ζωντανή τη συμμετοχή της Σοβιετικής Ένωσης στη Συμμαχία και να διαδώσει τη Σοβιετική επιρροή, έπρεπε να αλλάξει τακτική.

Διέταξε την Comintern να μην πιέζει για επαναστάσεις αλλά να θυμίζει στις χώρες επιρροής της, την κοινή απειλή του φασισμού. Αναδεικνύοντας το πρόβλημα

³⁵Gaddis, J.L.,(2007), *The Cold War*, New York, Penguin Books Ltd,σ.11

³⁶<https://www.johndclare.net/EC3.htm>

³⁷<https://www.e-ir.info/2011/11/23/the-evolution-of-stalins-foreign-policy-during-word-war-twoσ.1>

³⁸Ο.π.σ. 2

³⁹ "Speech Delivered by Stalin at a Meeting of Voters of the Stalin Electoral District, Moscow," February 09, 1946, History and Public Policy Program Digital Archive, Gospolitizdat, Moscow, 1946. <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116179>

⁴⁰<https://www.johndclare.net/EC3.htm>

του Ναζισμού χωρίς να επιδιώκουν επανάσταση, οι κομμουνιστές της Ευρώπης επεδείκνυν πατριωτισμό θέτοντας παράλληλα τα θεμέλια για μελλοντική πολιτική επιρροή, με τρόπους στους οποίους οι Σύμμαχοι δεν θα μπορούσαν να αντιταχθούν. Ο ίδιος δεν ανησυχούσε για τη δυσκολία της δημιουργίας κομμουνιστικών κοινωνιών.⁴¹

Η στρατηγική του Εθνικού Μετώπου εφαρμόστηκε στην Ευρώπη για να προσελκύσει τις μάζες προς το σοσιαλισμό, χωρίς ανταγωνισμούς με τη Δύση. Ο Στάλιν τόνισε τη Συμμαχική αλληλεγγύη και την ανάγκη διατήρησης της Συμμαχίας. Η στρατηγική αυτή ήταν η απάντηση στις φιλελεύθερες πολιτικές των Δυτικών δυνάμεων και τρόπος επίτευξης της σοβιετικής κυριαρχίας στην Ανατολική Ευρώπη, χωρίς καταδίκη της Δύσης που θα έβλαπτε τη συμμαχία. Η σταλινική εξωτερική πολιτική ήταν *ad hoc*, ευκαιριακή. Πουθενά πέρα από αυτά που η Μόσχα θεωρούσε ως σοβιετικά σύνορα, οι πολιτικές της δεν προέβλεπαν την εγκαθίδρυση κομμουνιστικών καθεστώτων ενώ είχαν ξεχωριστή στρατηγική για την Ανατολική Ευρώπη. Με περιστατικά καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου ο Στάλιν έδειξε ότι δεν θα ήταν τόσο πιστός σύμμαχος όσο θα ήθελε η Δύση. Αντίθετα με την εντολή προς τους Κομμουνιστές της Ευρώπης να μην είναι ανταγωνιστικοί, ο ίδιος ήταν πολύ ανταγωνιστικός.⁴²

Προς το τέλος του πολέμου, η στρατηγική του Εθνικού Μετώπου δεν πέτυχε κανένα στόχο της. Πουθενά στην Ευρώπη οι κομμουνιστές δεν κατάφεραν να κερδίσουν την υποστήριξη και δεν ανελίχθηκαν στην εξουσία χωρίς τη δύναμη του Κόκκινου Στρατού. Η εξέλιξη αυτή, ήταν αποτέλεσμα της στρατηγικής του Εθνικού Μετώπου και της προσπάθειας να επιτευχθεί σοβιετικοποίηση πέρα από τα σύνορα της ΕΣΣΔ.⁴³

Τελικά η Σοβιετική Ένωση δεν δημιούργησε πραγματική συμμαχία με τη Δύση. Ο Χ. Παπασωτηρίου γράφει: «Τόσο ο Churchill όσο και ο Στάλιν γνώριζαν ότι η συμμαχία τους ενάντια στη χιτλερική Γερμανία ήταν πρόσκαιρη και ότι μετά την καταστροφή της Γερμανίας θα πρόκυπτε αναπόφευκτα κάποιου είδους γεωπολιτικός και ιδεολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των νικητών του Β' ΠΠ»⁴⁴

Στη σκέψη του Στάλιν, η ασφάλεια θα επιτυγχανόταν μέσω δημιουργίας σφαίρας επιρροής αντί φιλικών σχέσεων με τις άλλες παγκόσμιες δυνάμεις. Ο Στάλιν πάντα φοβόταν ότι οι καπιταλιστές θα ενωθούν ενάντια στην ΕΣΣΔ κάποια στιγμή στο μέλλον.⁴⁵

⁴¹<https://www.e-ir.info/2011/11/23/the-evolution-of-stalins-foreign-policy-during-word-war-two> σ.1

⁴²<https://www.e-ir.info/2011/11/23/the-evolution-of-stalins-foreign-policy-during-word-war-two> σ.1

⁴³Ο.π. σ. 2

⁴⁴ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος «Η Αμερικανική Πολιτική από τον Φρανκλιν Ρούζβελτ στον Ντόναλντ Τραμπ, Ποιότητα, Αθήνα, 2018.σ.49

⁴⁵ Ο.π.σ.54

2.4 Σοβιετική Υψηλή Στρατηγική

Οι αμυντικές πρωτοβουλίες και οι εξοπλισμοί αποτελούσαν κύρια στοιχεία της σοβιετικής ατζέντας. Η Σοβιετική υψηλή στρατηγική ήταν μείγμα συστατικών όπως επέκταση των συμβατικών όπλων και του στρατιωτικού δόγματος, με έμφαση στις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Η κλιμάκωση των πολιτικών στρατιωτικών κρίσεων στην Ευρώπη ήταν Ψυχροπολεμική τακτική και η Σοβιετική στρατηγική είχε στόχο να επιβάλει τις κινήσεις της Μόσχας.⁴⁶

Τα στοιχεία της Υψηλής Στρατηγικής της αποτελούν τη βάση της συμπεριφοράς της άμυνας και της εξωτερικής πολιτικής της ΕΣΣΔ. Οι Σοβιετικές κινήσεις μπορεί να φαίνονται παράταιρες, όπως η αθέτηση των συμφωνιών ελέγχου των όπλων με ταυτόχρονη προώθηση της ιδεολογίας της και την παρουσία υποστήριξης της ειρήνης και του αφοπλισμού, αλλά είναι συνδεδεμένες και ενорχηστρωμένες για να προωθήσουν τους θεμελιώδεις στόχους της.⁴⁷

Η αποκατάσταση της συγκεντρωτικής εξουσίας του σοβιετικού κράτους βρισκόταν πάντα στο επίκεντρο της σύγχρονης Σοβιετικής Υψηλής Στρατηγικής.⁴⁸ Ο στόχος που υπέκρυπτε η Υψηλή Στρατηγική της, δεν μετριάσθηκε καθόλου και πυροδότησε συγκρούσεις με τη Δύση, επειδή τα δυτικά κράτη, αντέδρασαν στα Σοβιετικά σχέδια. Τα μέσα υλοποίησης της στρατηγικής της ήταν η στρατιωτική επιβολή, ο πόλεμος πληροφοριών και οι επιχειρήσεις προπαγάνδας. Μέσα εμφανή στη συμπεριφορά της Σοβιετικής Ένωσης κατά την κρίση του Βερολίνου.

Η Σοβιετική Ένωση ήταν υπερδύναμη, ένας παγκόσμιος παράγοντας που διεκδικούσε πολλά γνωρίζοντας ότι κατείχε στρατιωτική δύναμη, με επιθετικό εθνικισμό, διεκδικώντας το δικαίωμα να επιβάλει τη θέλησή της στους γείτονές της. Ο Στάλιν ως κύριος εκφραστής των σοβιετικών εθνικών συμφερόντων και του τρόπου με τον οποίον υπηρετούνταν αυτά τα συμφέροντα, είχε πεποιθήσεις που περιλάμβαναν την προετοιμασία για σύγκρουση και την πεποίθηση ότι η Σοβιετική Ένωση περιβαλλόταν από εχθρούς που αποτελούσαν υπαρξιακή απειλή για το Σοβιετικό κατεστημένο. Εφόσον η ΕΣΣΔ περιβαλλόταν από εχθρούς που ήταν έτοιμοι να της επιτεθούν, αναγκαστικά ασκούσε πολιτική περιορισμού.⁴⁹

⁴⁶Ο.π.σ. 2

⁴⁷ Soviet Perspective on the Cold War and American Foreign Policy, Comparative Perspectives on the Cold War National and Sub-National Approaches (pp.41-58), Krakow Society for Education, Maryna Bessonova, Feb 2010

⁴⁸ <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01495933.2017.1277121> Soviet Grand Strategy (πρόσβαση στις 22/7/20)

⁴⁹ Soviet Perspective on the Cold War and American Foreign Policy, Comparative Perspectives on the Cold War National and Sub-National Approaches (pp.41-58), Krakow Society for Education, Maryna Bessonova, Feb 2010 33.

Η επιθετικότητα της ΕΣΣΔ δείχνει ότι η εδαφική κυριαρχία, ο αναθεωρητισμός και ο πόλεμος αποτελούν στοιχεία της Στρατηγικής της. Η αυτοκρατορία του Στάλιν αναπαρήγαγε κρίσιμα στοιχεία του τσαρικού κατεστημένου. Σε αυτό το καθεστώς η ηγεσία εκμεταλλευόταν την εθνική οικονομία. Η έννοια της λογοδοσίας της ηγεσίας ήταν ανύπαρκτη καθώς και τα πολιτικά δικαιώματα, ή, η ιδιοκτησία βάσει του νόμου. Η κυριότητα της ιδιοκτησίας και ο έλεγχός της ήταν υπό όρους, με βάση την πίστη και τις υπηρεσίες προς το κράτος.⁵⁰

Η Σοβιετική Ένωση καθιστούσε σαφές ότι η κυριαρχία και η εδαφική ακεραιότητα των κρατών στον σοβιετικό χώρο είναι αποτέλεσμα σκοπιμοτήτων. Η στρατιωτική δύναμη ήταν μέρος μιας μεγαλύτερης και πιο ολοκληρωμένης πολυδιάστατης στρατηγικής. Η αναζήτηση του Στάλιν για κυριαρχία περιλάμβανε συγκέντρωση εξουσίας, εκμετάλλευση του Σοβιετικού καθεστώτος και καταστολή της εγχώριας αντιπολίτευσης. Στο πλαίσιο της προσπάθειας του καθεστώτος να εδραιώσει την εξουσία προώθησε την άποψη ότι η ΕΣΣΔ ήταν πολιορκημένο φρούριο υπό συνεχή απειλή από τις ΗΠΑ και τη Δύση η οποίες επεδίωκαν να αποτρέψουν την ΕΣΣΔ από το να γίνει υπερδύναμη και να ανακτήσει ρόλο παγκόσμιου ηγέτη.⁵¹

Οι σοβιετικές επίσημες δηλώσεις υποστήριζαν ότι οι απειλές για την ΕΣΣΔ πολλαπλασιάζονταν, ακόμη και όταν απολάμβανε ορατή συμβατική υπεροχή κατά μήκος των ευρωπαϊκών συνόρων της και οι αμυντικές δαπάνες των Δυτικών συνέχιζαν να μειώνονται. Το καθεστώς του Στάλιν ισχυριζόταν ότι οι διαφωνούντες ήταν με τον κλασικό λενινιστικό τρόπο άμεσα συνδεδεμένοι με ξένες κυβερνήσεις και "εθνικοί προδότες", τρόπος κλασικής σταλινικής συμπεριφοράς. Ο Στάλιν θεωρούσε τους πολιτικούς αντιπάλους του ως εχθρούς ή προδότες, σημείο πολιτικής ακρότητας και επιρροής της υπηρεσίας πληροφοριών NKVD.⁵²

Στην Ευρώπη, η Μόσχα έδρασε αναθεωρητικά απέναντι στις υπάρχουσες συμφωνίες με τους Συμμάχους. Στόχος της ΕΣΣΔ στην Ευρώπη ήταν να κυριαρχήσει στη γηραιά Ήπειρο και να ματαιώσει ή να υπονομεύσει τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ανεξαρτητοποίησης η οποία αποτελούσε μεγάλη απειλή για τη Σοβιετική ασφάλεια. Αυτό σήμανε τη δημιουργία φιλοσοβιετικών πόλων επιρροής στις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και την εδραίωση οικονομικών και πολιτικών δεσμών που έδιναν στη Μόσχα εκτεταμένη επιρροή στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και τους θεσμούς στο εξωτερικό.⁵³

⁵⁰ <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01495933.2017.1277121> Soviet Grand Strategy (πρόσβαση στις 22/7/20)

⁵¹ <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01495933.2017.1277121> Soviet Grand Strategy (πρόσβαση στις 22/7/20)

⁵² <https://www.e-ir.info/2011/11/23/the-evolution-of-stalins-foreign-policy-during-word-war-two σ.1>

⁵³ Ο.π.σ.1

Ουσιαστικό μέρος της στρατηγικής της Μόσχας ήταν η χρήση πόρων για να επηρεάσει τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και να αποκτήσει επιρροή στις οικονομίες τους. Αυτή η στρατηγική είχε στόχο να αποθαρρύνει τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να αναλάβουν οποιαδήποτε ενέργεια θα υπονόμει τη Σοβιετική επιρροή, επειδή τα εθνικά τους συμφέροντα θα υπηρετούνταν με τη διατήρηση καλών σχέσεων με τη Μόσχα. Η Μόσχα επιδίωξε ηγεμονία και εδαφική επέκταση⁵⁴ για να περιορίσει ανυπότακτα κράτη και περιοχές όπως το Βερολίνο και να τις αποκόψει από τους φυσικούς τους διοικητικούς πυλώνες αναφοράς.

Η συνεργασία με τη Δύση ήταν τακτική και οργανική και όχι αποτέλεσμα στρατηγικής προσέγγισης. Η συνολική πολιτική ασφάλειας της ΕΣΣΔ ξεκινούσε με την προϋπόθεση της προετοιμασίας για σύγκρουση με τους περισσότερους συνομιλητές της. Η εγχώρια διαφωνία θεωρήθηκε σύνδεση με εξωτερικούς πόλους εξουσίας και σε ορισμένες περιπτώσεις όντως ήταν, ενώ τα στοιχεία της εσωτερικής πολιτικής αντιμετώπιζονταν μέσω παρόμοιων ιδεολογικών πρισμάτων. Σημαντικό θέμα αποτέλεσε η εσωτερική κατάσταση στη Σοβιετική Ένωση. Οι κομμουνιστές ήρθαν στην εξουσία στη ΕΣΣΔ με την επανάσταση και η εσωτερική πολιτική τους τα πρώτα χρόνια δεν ήταν πλήρως αποδεκτή. Ένας από τους τρόπους να ισχυροποιήσουν την εξουσία τους ήταν να εδραιώσουν την κοινωνία γύρω τους «δημιουργώντας έναν εχθρό» τον οποίο θα θεωρούσαν υπεύθυνο για οποιεσδήποτε ήττες.⁵⁵

Η Σοβιετική κοσμοθεωρία βασιζόταν στην υπόθεση ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες επεδίωκαν:

1) Να καταστρέψουν τη ΕΣΣΔ και να τη διαμελίσουν.⁵⁶

2) Να κλέψουν τους φυσικούς της πόρους και να της επιτεθούν ανά πάσα στιγμή.

Για να αποφύγει αυτούς τους κινδύνους, κατά ορισμένους, η πλέον αποτελεσματική λύση θα ήταν να γίνει επίθεση εναντίον της πηγής του προβλήματος δηλαδή ενάντια στην ίδια την Αμερική η οποία ήταν εγγυητής της ασφάλειας στη Δυτική Ευρώπη.⁵⁷

Η Αμερική ήταν η εκτός Ευρώπης δύναμη, που αναμίχθηκε μετά τον Β΄ΠΠ ώστε να φέρει εκτός Σοβιετικής επιρροής και με το μέρος της τις δυτικοευρωπαϊκές

⁵⁴<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01495933.2017.1277121>Soviet Grand Strategy (πρόσβαση στις 22/7/20)

⁵⁵Soviet Perspective on the Cold War and American Foreign Policy, Comparative Perspectives on the Cold War National and Sub-National Approaches (pp.41-58),Krakow Society for Education, Maryna Bessonova ,Feb 2010

⁵⁶Ο.π.σ.42

⁵⁷Luttwak, E.N.(1983),*The Grand Strategy of the Soviet Union*, New York, St.Martin's Press,σ. 87

χώρες.⁵⁸ Η αντιπαράθεση των Δυτικών χρησίμευσε ως κλασική δικαιολογία για την Σοβιετική στάση έναντι των γειτονικών χωρών της κατά τον ψυχρό πόλεμο.

Τα συμβατικά όπλα είχαν ενσωματωθεί στη Σοβιετική στρατηγική κουλτούρα ως ορατά σύμβολα της Σοβιετικής εξουσίας. Η Σοβιετική ηγεσία έβλεπε τη στρατιωτική ισχύ ως σύμβολο μεγαλείου, δύναμης και εξασφάλισης αυτοδυναμίας.⁵⁹

Ανταποκρινόμενη στις εξελίξεις, η ΕΣΣΔ διέθετε δυσεύρετους πόρους για τον εκσυγχρονισμό των στρατιωτικών συμβατικών δυνατοτήτων της.⁶⁰ Οι δυνατότητες που αποκτήθηκαν από τη ΕΣΣΔ ως μέρος των δραστηριοτήτων της συνεισέφεραν στη διευκόλυνση και την ενεργοποίηση πολλαπλών στόχων, όπως:

- 1) Ανάκτηση της μεγάλης ισχύος της ΕΣΣΔ, που ενεργοποιήθηκε από τις δυνατότητές της.
- 2) Επέκταση της σφαίρας επιρροής και κυριαρχίας της Μόσχας σε δορυφορικά κράτη.
- 3) Περιορισμός των αμερικανικών στρατιωτικών δυνατοτήτων.
- 4) Περιορισμός της ικανότητας των Δυτικών συμμάχων να αντιμετωπίσουν τη Σοβιετική ισχύ.⁶¹

Οι Ηνωμένες Πολιτείες θα έπρεπε να διαβεβαιώνουν έμπρακτα όλους τους συμμάχους τους, ότι οι εγγυήσεις ασφαλείας των ΗΠΑ ήταν αξιόπιστες και υποστηρίζονταν από αποφασιστικές δεσμεύσεις. Ταυτόχρονα όμως η Εθνική Ασφάλεια της ίδιας της Αμερικής προηγούνταν. Οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν τώρα πολύ μεγάλες, πολύ πλούσιες και πολύ πυκνοκατοικημένες ώστε αποτελούσαν οι ίδιες έναν ελκυστικό στόχο για εισβολή.⁶² Εάν η Σοβιετική συμπεριφορά εναντίον των συμμάχων δεν αποθαρρυνόταν, οι αμερικανικές ενέργειες εκ των υστέρων θα ήταν μάταιες.

Πιθανή αποτυχία, να ανταποκριθεί άμεσα και δυναμικά με τρόπο που να εξουδετερώνει τα ρωσικά κέρδη, θα σηματοδοτούσε ότι η Δύση δεν είχε την αποφασιστικότητα να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της για την ασφάλεια των

⁵⁸ Ο.π. σ. 89

⁵⁹ <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01495933.2017.1277121> Soviet Grand Strategy (πρόσβαση στις 22/7/20)

⁶⁰ https://www.researchgate.net/publication/268296109_The_Evolution_of_Russian_Grand_Strategy-Implications_for_Europe's_North_January_2000

⁶¹ <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01495933.2017.1277121> Soviet Grand Strategy (πρόσβαση στις 22/7/20)

⁶² Gaddis, J.L., (2018), *On Grand Strategy*, Connecticut, Penguin Books. σ.256

συμμάχων της. Τέτοιο μήνυμα θα προκαλούσε κατάρρευση της Δυτικής Συμμαχίας και θα πυροδοτούσε περαιτέρω προκλήσεις. Εφόσον η Μόσχα συγκρούονταν με την αποφασιστικότητα των αμερικανικών δεσμεύσεων αποτροπής και διασφάλισης έναντι των συμμάχων της, οι επιλογές απόκρισης θα έπρεπε να είναι έγκαιρες και αποτελεσματικές. Οι ΗΠΑ έπρεπε να γνωστοποιήσουν ότι διέθεταν αποτελεσματική στρατηγική για τον περιορισμό της κλιμάκωσης.⁶³

Η Δύση θα έπρεπε να σχεδιάσει επιλογές αποτροπής, ανταπόκρισης και ελέγχου της κλιμάκωσης, αξιόπιστες και προσαρμοσμένες στη Σοβιετική Ηγεσία. Αποτυχία ανάπτυξης αποτελεσματικής στρατηγικής αντιμετώπισης των απειλών θα οδηγούσε σε περαιτέρω αστάθεια.⁶⁴

Η ΕΣΣΔ εργάστηκε σκληρά για την υλοποίηση της Υψηλής στρατηγικής της, για την επέκταση της επικράτειάς της, της εξουσίας, της επιρροής και της ασφάλειάς της. Οι Σοβιετικές στρατιωτικές επιχειρήσεις διεξάγονταν υπό την κάλυψη της στήριξης της Σοβιετικής επέκτασης. Οι στόχοι της υποστηρίζονταν από εκτεταμένο πρόγραμμα στρατιωτικού εκσυγχρονισμού.⁶⁵ Ο σχεδιασμός και οι δυνατότητες των Δυτικών έπρεπε να αποτρέψουν τις συγκρούσεις και να αντιδράσουν στις απρόβλεπτες εξελίξεις για τις οποίες η αποτροπή δεν θα ήταν εύκολη.

⁶³Why America's Grand. Strategy Has Not. Changed. Patrick Porter. Power, Habit-International Security, Vol. 24, No. 1 (Summer 1999), pp. 5-41,

⁶⁴https://www.researchgate.net/publication/268296109_The_Evolution_of_Russian_Grand_Strategy-Implications_for_Europe's_North, January 2000

⁶⁵ <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01495933.2017.1277121> Soviet Grand Strategy (πρόσβαση στις 22/7/20)

Κεφάλαιο τρίτο

3.1 Στόχοι Αμερικανικής Υψηλής Στρατηγικής

Η φράση: «οι πιο επικίνδυνοι καιροί είναι και οι πιο ενδιαφέροντες», αποδίδεται στον Κομφούκιο. Μετά το Β΄ ΠΠ η Ευρώπη έζησε ενδιαφέροντες αλλά και επικίνδυνους καιρούς, καθώς βίωσε ανακατάταξη ισορροπιών που ακολούθησε την τεράστια οικονομική και ανθρωπιστική κρίση των προηγούμενων ετών.

Το Βερολίνο, λόγω της γεωγραφικής και πολιτικής του θέσης ως Δυτικό προπύργιο εντός Σοβιετικού εδάφους αλλά και της υψηλής σημασίας του, βρισκόταν στο μεταίχμιο των αλλαγών. Δεν υπήρξε περιοχή χωρίς συνταρακτικές αλλαγές. Η Ευρώπη εξαιτίας του πολέμου ήταν αποδυναμωμένη. Οι ΗΠΑ έβγαιναν από τον εγγενή απομονωτισμό τους⁶⁶ και αυξανόταν η αντιπαράθεση με τη Σοβιετική ένωση η οποία με αναθεωρητισμό διεκδικούσε τα πάντα προκειμένου να εξελιχθεί σε σημαντικό παίκτη.

Οι διεθνείς αναλυτές αναφέρουν για τις βασικές αρχές της Υψηλής στρατηγικής των ΗΠΑ και συγκεκριμένα ότι η Υψηλή Στρατηγική μπορεί να θεωρηθεί απλά ως η χρήση δύναμης για την παροχή ασφάλειας προς μια χώρα.⁶⁷ Ορισμένοι τονίζουν τους διαρθρωτικούς και διεθνείς παράγοντες, υποστηρίζοντας ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες επιμένουν στο ρόλο τους ως παγκόσμια ηγεμονία, διότι είναι ένα πολύ ισχυρό κράτος. Η μονοπολικότητα και η ανισορροπία της δύναμης υπέρ των ΗΠΑ, οδηγεί την υπερδύναμη να κυριαρχήσει πέρα από την περιοχή της.⁶⁸

Η στρατηγική των ΗΠΑ έχει τέσσερα αλληλοσυνδεόμενα και διαρκή μέρη: την επιδίωξη να είναι στρατιωτικά κυρίαρχες, να καθησυχάζει και να συγκρατεί τους συμμάχους, να ενσωματώσει και άλλα κράτη σε διεθνείς θεσμούς και αγορές σχεδιασμένες από τις ΗΠΑ και τέλος να αναχαιτίζει την εξάπλωση των πυρηνικών όπλων.⁶⁹

Οι Ηνωμένες Πολιτείες ασκούσαν εξωτερική πολιτική και μέσω οικονομικής βοήθειας. Η αποχαιρετιστήρια ομιλία του George Washington το 1796⁷⁰ περιείχε μια

⁶⁶ [https://www.trumanlibraryinstitute.org/truman/historic-speeches/Inaugural Address of Harry S. Truman](https://www.trumanlibraryinstitute.org/truman/historic-speeches/Inaugural%20Address%20of%20Harry%20S.%20Truman)

⁶⁷ The Grand Strategy of the United States R.D. Hooker, Jr. INSS Strategic Monograph National Defense University Press Washington, D.C. October 2014

⁶⁸ Kenneth N. Waltz, "The Emerging Structure of International Politics," *International Security*, Vol. 18, No. 2 (Fall 1993), pp. 53–67, 77, doi:10.2307/2539097

⁶⁹ *Why America's Grand Strategy Has Not Changed*. Patrick Porter. Power, Habit, and the ... *International Security*, Vol. 24, No. 1 (Summer 1999), pp. 5–41

⁷⁰ Transcript of President George Washington's Farewell Address (1796)

σημαντική συμβουλή προς τη χώρα: "αποφύγετε την εμπλοκή σε συμμαχίες". Αυτές οι λέξεις διαμόρφωσαν την εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών για περισσότερο από έναν αιώνα. Οι Αμερικανοί πιστεύουν ότι τα λόγια του Ουάσινγκτον ισχύουν και σήμερα και ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες πρέπει να αποσυρθούν από τις παγκόσμιες υποθέσεις. Στην πραγματικότητα, όμως οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν εμπλακεί στην παγκόσμια πολιτική καθ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα και η εξωτερική πολιτική τους καταλαμβάνει μεγάλο μέρος του χρόνου, της ενέργειας και του εθνικού πλούτου τους.

Εάν ο απομονωτισμός όμως είναι ξεπερασμένος τότε τι είδους εξωτερική πολιτική θα ακολουθήσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες; Στα χρόνια μετά τον Β΄ΠΠ, η Αμερική καθοδηγούνταν από την ανάσχεση και την πολιτική της παρεμπόδισης της εξάπλωσης του κομμουνισμού. Η πολιτική που εφαρμοζόταν σε έναν κόσμο που διαχωρίστηκε από τον Ψυχρό Πόλεμο, τροφοδότησε τον αγώνα μεταξύ των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης.⁷¹ Ο Στάλιν έγινε ακούσιά του κύριος πρωτεργάτης της στρατιωτικής συσπείρωσης της δυτικής Ευρώπης με τις ΗΠΑ λόγω του φόβου των δυτικών κρατών μήπως περιέλθουν υπό τον έλεγχο των Σοβιετικών.⁷²

Τί ήθελαν όμως οι Αμερικανοί μετά τον Β΄ΠΠ ; Αναμφίβολα ασφάλεια αλλά σε αντίθεση με τον Στάλιν δεν ήταν σίγουροι τι θα έπρεπε να κάνουν για να την αποκτήσουν. Ο λόγος ήταν το τεράστιο δίλημμα που τους τέθηκε μεταπολεμικά ότι οι ΗΠΑ δεν θα μπορούσαν να λειτουργούν ως πρότυπο για τον υπόλοιπο κόσμο εάν παρέμεναν απόμακροι από αυτόν.⁷³

3.2 Στόχοι Εξωτερικής Πολιτικής των ΗΠΑ

Οι στόχοι εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ περιλάμβαναν:

Διατήρηση της εθνικής ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών.

Προώθηση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφαλούς παγκόσμιου περιβάλλοντος.

Διατήρηση της ισορροπίας δυνάμεων μεταξύ των Εθνών.⁷⁴

Συνεργασία με συμμάχους για την επίλυση των διεθνών προβλημάτων.

Προώθηση των δημοκρατικών αξιών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Προώθηση του εξωτερικού εμπορίου και της παγκόσμιας συμμετοχής στις διεθνείς εμπορικές οργανώσεις.

⁷¹<https://www.americanforeignrelations.com/E-N/Isolationism-America-s-foreign-policy-in-the-nineteenth-century.html>(πρόσβαση στις 23/11/20)

⁷² Παπασωτηρίου Χαράλαμπος «Η Αμερικανική Πολιτική από τον Φρανκλιν Ρούζβελτ στον Ντόναλντ Τραμπ, Ποιότητα, Αθήνα, 2018 σ.89

⁷³Gaddis, J.L.,(2007), *The Cold War*, New York, Penguin Books Ltd. σ.15

⁷⁴ <https://www.ushistory.org/gov/11a.asp>

Οι στόχοι αυτοί βασίζονται στη συνεργασία με άλλα έθνη, αν και η "διατήρηση της εθνικής ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών" συνεπάγεται σύγκρουση με επίδοξους εχθρούς.

3.2 Franklin Delano Roosevelt.

Η εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών έχει αλλάξει από τα χρόνια του George Washington⁷⁵. Αν και οι Αμερικανοί εκτιμούν τις συμβουλές του ιδρυτή τους, ο κόσμος δεν είναι ο ίδιος. Οι φορείς που διαμορφώνουν την αμερικανική εξωτερική πολιτική αποδέχονται ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι μέλος της παγκόσμιας κοινότητας και δεν έχουν την πολυτέλεια να αγνοήσουν τη σημασία της συμμετοχής στα παγκόσμια κοινά. Η επίθεση στο Περλ Χάρμπορ το 1941 χρησιμεύει ως το «καθοριστικό γεγονός» που συντάραξε τους Αμερικανούς και τους έφερε εκτός απομόνωσης. Θεωρήθηκε ότι η διεθνής συμμετοχή ήταν ο μόνος τρόπος για την προστασία της εθνικής ασφάλειας και την πρόληψη μιας κρίσιμης επίθεσης ώστε αυτή να αποτραπεί. Εκείνη την εποχή, η Σοβιετική Ένωση δεν ήταν ακόμη ένας προφανής εχθρός.⁷⁶ Ωστόσο, αυτές οι προσπάθειες από τις ΗΠΑ

⁷⁵ Transcript of President George Washington's Farewell Address (1796)

⁷⁶ The Evolving Interpretations of the Origins of the Cold War, Ritgerð til B.A. prófs Saga Helgason Morris Kt.: 011097-3329 Leiðbeinandi: Jón Ólafsson, <https://skemman.is/bitstream/1946/31413/1/BA%20ritger%C3%B0.%20Saga.pdf>

θεωρήθηκαν ως πρόκληση για την ΕΣΣΔ, επειδή οι Αμερικανοί θεωρήθηκε ότι επιβάλλουν τη θέλησή τους στους άλλους.⁷⁷

Οι Αμερικανοί έχουν διχασμένη προσωπικότητα όταν πρόκειται για την εξωτερική πολιτική τους. Από τη μία πλευρά είναι ρεαλιστές. Η ρεαλιστική πλευρά τους διδάσκει να ανταποκρίνονται στα γεγονότα και να εφαρμόζουν ορθολογική διαδικασία λήψης αποφάσεων στα προβλήματα. Η λογική λέει ότι για να είναι επιτυχείς πρέπει να εξισορροπούν τους πόρους και τις δυνατότητες με τους στόχους και τις υποχρεώσεις τους. Η άλλη πλευρά της προσωπικότητάς τους μεγαλώνει από τη μυθολογία της αμερικανικής εξαιρετικότητας “The American Exceptionalism”, ο λαμπρός φάρος που φωτίζει τον υπόλοιπο κόσμο, ο Νέος Κόσμος. Ο ιδεαλισμός του Woodrow Wilson τους οδηγεί να πιστέψουν ότι μπορούν και πρέπει να χτίσουν τον κόσμο καθ' εικόνα τους. Η διχασμένη φύση ρεαλισμού και ιδεαλισμού εκδηλώνεται ιστορικά στην εξωτερική τους πολιτική.

Η ιδεαλιστική πλευρά του χαρακτηρά τους εμπλέκει τις Ηνωμένες Πολιτείες σε περιπέτειες. Παραβλέπουν το γεγονός ότι οι πόροι τους είναι περιορισμένοι όχι μόνο από την άποψη των οικονομικών, χρηματοδοτικών και στρατιωτικών μέσων, αλλά και της πολιτικής βούλησης και ότι θα πρέπει να υπάρχει συμφωνία πόρων και στόχων για να τους επιτύχουν. Αυτή η λογική ήταν η ώθηση της διορατικής κριτικής στη στρατηγική περιορισμού τους από το δημοσιογράφο Walter Lippman το 1947.⁷⁸

Ο Lippman επικεντρώθηκε στην αναντιστοιχία μεταξύ των στόχων του περιορισμού και των πόρων που απαιτούνται για την επίτευξή τους. Το επεμβατικό ένστικτο αναγκάζει τις ΗΠΑ να αποτύχουν να δώσουν προτεραιότητα στους στόχους τους, είτε να τους ορίσουν με τόσο ευρεία έννοια, ώστε να μη διαθέτουν αρκετούς πόρους για να τους επιτύχουν.⁷⁹

Ο διαπρεπής ιστορικός του ψυχρού πολέμου John Lewis Gaddis υποστήριξε ότι η ιστορία της πολιτικής περιορισμού ενάντια στη Σοβιετική Ένωση αντανάκλασε την ταλάντευση ενός εκκρεμούς μεταξύ περιόδων όπου οι πόροι δεν ταιριάζουν με τους συνεχώς διευρυμένους στόχους. Υπήρξαν περίοδοι που απαιτούσαν από τις ΗΠΑ να αντιδράσουν σε αυτό το έλλειμμα είτε μειώνοντας, ή επαναπροσδιορίζοντας τους στόχους τους ώστε να τους ευθυγραμμίσουν με τους περιορισμένους πόρους τους. Η ταλάντευση του πολιτικού εκκρεμούς είναι ενδεικτική της μετατόπισης μεταξύ των ιδεαλιστικών και των ρεαλιστικών πλευρών τους.⁸⁰ Κατόπιν της ανάλυσης των δύο αντιτιθέμενων πολιτικών θα παρακολουθήσουμε την εξέλιξη των γεγονότων κατά την έναρξη του αποκλεισμού του Βερολίνου.⁸¹

⁷⁷ Gaddis, J.L., (1997), *We Now Know*, Oxford, Oxford University Press σ.35

⁷⁸ Lippmann, W (1947) *The Cold War: A Study in US Foreign Policy* New York: Harper σ.17

⁷⁹ Lippmann, W (1947) *The Cold War: A Study in US Foreign Policy* New York: Harper.σ.18

⁸⁰ <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a233480.pdf> Containment Concept and Policy Terry L. Deibel, John Lewis Gaddis σ.11

⁸¹ Βλ. Και Παράρτημα με Χρονολόγιο των Κυρίων Γεγονότων των ετών ενδιαφέροντος 1947-49

Κεφάλαιο τέταρτο

Τα κύρια γεγονότα στον Αποκλεισμό του Βερολίνου

Στις 30 Ιουλίου 1946 Αμερικανοί και Βρετανοί συμφώνησαν να ενοποιήσουν οικονομικά τις δύο ζώνες κατοχής τους. Η συμφωνία επιβλήθηκε παρά τις αντιδράσεις Γάλλων και Σοβιετικών που ισχυρίζονταν ότι παραβιάζεται η συμφωνία του Potsdam⁸².

Ο Αμερικανός Διοικητής Clay εκφώνησε σημαντικό λόγο με τον οποίο αποκαλύφθηκε ότι η νομισματική μεταρρύθμιση στην οποία θα προέβαιναν στο άμεσο μέλλον θα ακολουθούνταν από γερμανική κυβέρνηση στη Φρανκφούρτη και τη διαίρεση του γερμανικού έθνους.⁸³

Στις αρχές του 1948 η τράπεζα του Γερμανικού λαού (Bundesbank το 1958), ξεκίνησε τη λειτουργία της ως κεντρική τράπεζα για τις τρεις δυτικές ζώνες κατοχής. Στην τράπεζα δόθηκαν εξουσίες έκδοσης χαρτονομίσματος και συναλλαγματικών ελέγχων. Πριν το σχηματισμό δυτικογερμανικής κυβέρνησης οι δυτικές δυνάμεις αποφάσισαν ότι θα εφάρμοζαν την νομισματική μεταρρύθμιση. Δεν ήθελαν να επιφορτίσουν τη νέα γερμανική κυβέρνηση και με τα προβλήματα της νομισματικής μετατροπής. Σε κάθε περίπτωση, μόνο οι τρεις στρατιωτικοί κυβερνήτες είχαν την εξουσία να εκδίδουν νόμους οι οποίοι ήταν έγκυροι σε περισσότερες ζώνες.⁸⁴

Μετά τη νομισματική μεταρρύθμιση όλες οι τελικές αποφάσεις ελήφθησαν από τους οικονομικούς αξιωματούχους των ΗΠΑ, της Βρετανίας και της Γαλλίας. Ήταν απαραίτητο να περιορίσουν τις συζητήσεις με τους Γερμανούς για να διατηρήσουν μυστική την ακριβή ημερομηνία εφαρμογής της νομισματικής μεταρρύθμισης. Η επερχόμενη νομισματική μεταρρύθμιση δεν ήταν έκπληξη για το γερμανικό πληθυσμό και υπήρξε φόβος για καιροσκοπισμό και πρακτικές μαύρης αγοράς. Για το λόγο αυτό ήταν μυστική η εφαρμογή της. Υπήρχαν μόνο φήμες για την επερχόμενη μεταρρύθμιση καθώς και για προετοιμασίες από τις αρχές για να καθορίσουν τις περιοχές για τη μετατροπή του παλαιού νομίσματος.⁸⁵

⁸²Giangreco, D.,M.(1988), *Airbridge to Berlin, The Berlin Crisis of 1948,its Origins and Aftermath*, Novato, California,Presidio Press.σ. 72

⁸³Ο.π. σ. 82

⁸⁴ Ο.π.σ.82

⁸⁵Ο.π.σ. 82

4. / Banknote issued by the Bank Deutscher Länder -1st serie

Ο Βρετανός Υπουργός Εξωτερικών Ernest Bevin δήλωσε ότι οι δυτικές δυνάμεις ετοίμαζαν ξεχωριστό σύστημα νέου νομίσματος. Η τοπική Βουλή του Αμβούργου καθιέρωσε 1.500 γραφεία, ώστε οι πολίτες να ανταλλάξουν τα χαρτονομίσματα και καθορίστηκε ότι η ανταλλαγή θα γινόταν άμεσα. Η έντονη σοβιετική αντίδραση στην ξεχωριστή νομισματική μεταρρύθμιση δεν αποτέλεσε έκπληξη για τις δυτικές δυνάμεις. Το Νοέμβριο του 1947 έγινε φανερό πως η εφαρμογή των σχεδίων για ενοποιημένη κυβέρνηση της δυτικής Γερμανίας θα συνοδευόταν ως αντίδραση από τον αποκλεισμό του Βερολίνου ώστε να εξωθήσουν τις δυτικές δυνάμεις εκτός της πόλης. Ένα διαχωριστικό πλαίσιο δημιουργούνταν ανάμεσα στις δύο νομισματικές ζώνες και θα έπρεπε να εφαρμοστεί αυστηρός έλεγχος ώστε να αποφευχθεί εκμετάλλευση των συναλλαγματικών διαφορών από καιροσκόπους. Για να προληφθεί αυτή η εξέλιξη έπρεπε να είναι κλειστά τα σύνορα όπως ισχυρίστηκαν οι Σοβιετικοί.⁸⁶

Οι σχεδιαστές της νομισματικής μεταρρύθμισης παρατήρησαν ότι η τριζωνική νομισματική μεταρρύθμιση, για την Ανατολική Γερμανία θα σήμαινε τη μετατροπή της σε ξένη χώρα. Ο μοναδικός πραγματικός δεσμός ανάμεσα στις τέσσερις ζώνες, που ήταν το κοινό νόμισμα είχε διαρραγεί, έτσι η απουσία οικονομικής ενότητας θα γινόταν πηγή οικονομικής δυσαρμονίας και διαχωρισμού.⁸⁷

Την άνοιξη του 1948 τα νέα χαρτονομίσματα τα οποία ζύγιζαν 35 χιλιάδες τόνους μεταφέρθηκαν κρυφά στο κτίριο της παλιάς Reichs Bank στη Φρανκφούρτη. Ήταν σχεδιασμένα επίτηδες, ώστε να μην περιλαμβάνουν αριθμούς αναγνώρισης, είχαν γενικευμένη μορφή, δεν υπήρχε καμία ένδειξη της αρχής που τα εξέδωσε, δεν υπήρχε υπογραφή νομισματικού υπευθύνου και τίποτα το οποίο να υποσχόταν

⁸⁶https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html σ. 3

⁸⁷https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html σ. 3

την εξαργύρωση των χαρτονομισμάτων. Απλά έφεραν το αντίτιμο, την ένδειξη Banknote και το σήμα «B».⁸⁸

4.2. 100 DM Banknote με τη σφραγίδα B σε κύκλο.

Ξεκίνησαν προσπάθειες να επιτευχθεί τετραμερής συμφωνία για τη νομισματική μεταρρύθμιση που θα περιλάμβανε τις αποφάσεις της τελευταίας συνόδου του συμμαχικού συμβουλίου της 20^{ης} Μαρτίου 1948. Στις αποφάσεις αντέδρασαν οι Σοβιετικοί υποκινώντας αντιδράσεις ενάντια στα σχέδια των Δυτικών να σχηματίσουν σύγχρονη δυτικογερμανική κυβέρνηση.⁸⁹

Ο Στρατηγός Clay καθόρισε την πρώτη Ιουνίου 1948 ως έσχατη ημερομηνία για την νομισματική μεταρρύθμιση στις συμμαχικές ζώνες. Έως το τελευταίο λεπτό οι Γάλλοι έδειχναν ότι θα συμμετείχαν μαζί με τις ΗΠΑ και τη μεγάλη Βρετανία περιλαμβάνοντας και τη δική τους ζώνη στο σχέδιο για την εγκαθίδρυση σύγχρονης δυτικογερμανικής κυβέρνησης. Ήθελαν να συμμετέχουν και στη νομισματική μεταρρύθμιση. Η ημερομηνία για τη μεταρρύθμιση θα ήταν η Κυριακή 20 Ιουνίου 1948, με τις επίσημες ανακοινώσεις να γίνονται την Παρασκευή 18 Ιουνίου μετά το κλείσιμο των τραπεζών για το Σαββατοκύριακο. Οι τρεις στρατιωτικοί διοικητές θα ενημέρωναν το Σοβιετικό στρατιωτικό διοικητή στις 18 Ιουνίου με ταυτόχρονες επιστολές για το θέμα. Ανάμεσα στις 9 Ιουνίου και 17 Ιουλίου 1948 οι Γάλλοι εμφανίστηκαν απρόθυμοι εκ νέου και απειλούσαν ότι δεν θα συμμετείχαν στη νομισματική μεταρρύθμιση αλλά τελικά την ύστατη στιγμή, στις 17 Ιουνίου η γαλλική αντιπροσωπεία που συμμετείχε στη συμφωνία του Λονδίνου για το μέλλον της Γερμανίας και τη νομισματική μεταρρύθμιση, συμφώνησε να συνταχθεί και η Γαλλία με τους Δυτικούς συμμάχους.⁹⁰

Οι αξιωματούχοι των ΗΠΑ ανακοίνωσαν ότι η αναμενόμενη νομισματική μεταρρύθμιση στις δυτικές ζώνες της Γερμανίας τέθηκε σε ισχύ επίσημα στις 18

⁸⁸Giangreco, D.,M.(1988), *Airbridge to Berlin, The Berlin Crisis of 1948, its Origins and Aftermath*, Novato, California, Presidio Press. σ. 72

⁸⁹ Ό.π.σ.72

⁹⁰ Giangreco, D.,M.(1988), *Airbridge to Berlin, The Berlin Crisis of 1948, its Origins and Aftermath*, Novato, California, Presidio Press. σ.84

Ιουνίου 1948. Οι στρατιωτικοί διοικητές των ζωνών των ΗΠΑ, Μεγάλης Βρετανίας και Γαλλίας έθεσαν σε ισχύ τον πρώτο νόμο για τη μεταρρύθμιση του γερμανικού νομίσματος και τελικά στρατιωτικός νόμος τέθηκε σε ισχύ στις 20 Ιουνίου στις τρεις δυτικές ζώνες κατοχής.⁹¹

Με νόμο ξεκίνησε η κυκλοφορία του Deutsche Mark, τέθηκε σε αχρηστία το Reichs Mark ενώ παράλληλα υπήρχαν και χαρτονομίσματα μικρής αξίας και μεταλλικά νομίσματα. Κάθε κάτοικος δικαιούνταν να εξαγοράσει ποσό σε αναλογία 60 προς 40 Deutsche Mark που έπρεπε να πληρωθούν κατευθείαν και τα υπόλοιπα σε 60 μέρες ώστε να μπορέσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα να καλύψει τη ζήτηση.⁹²

Στις εταιρείες παρασχέθηκε πίστωση 60 Deutsche Mark για κάθε εργαζόμενο της εταιρείας καταγεγραμμένο στον πίνακα πληρωμών της. Υπήρχε moratorium σε όλα τα χρέη μέχρι τις 26 Ιουνίου 1948 το οποίο τέθηκε σε άμεση εφαρμογή. Επιπλέον χρηματιστηριακές ρυθμίσεις, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από τη δημόσια κυβερνητική αρχή και από δημόσιους κυβερνητικούς και οικονομικούς θεσμούς, ήταν το έναυσμα για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις. Με μεταγενέστερη ρύθμιση οι αρχηγοί των οικογενειών έπρεπε να αναφέρουν τα χρηματικά υπόλοιπα που είχαν στην κατοχή τους.⁹³

Οι γερμανικές αρχές θα αναλάμβαναν την προετοιμασία νόμων μέσα σε περίοδο έξι μηνών για την ενσωμάτωση των οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις θα γινόνταν αποδεκτές και θα ετίθεντο σε ισχύ όσο ταχύτερα μπορούσαν να ακολουθήσουν τις νομισματικές μεταρρυθμίσεις.⁹⁴ Η νομισματική μεταρρύθμιση δεν ήταν απλά ένας επαναπροσδιορισμός αλλά και ένας αναλυτικός οδικός χάρτης αλλαγών για το γερμανικό κράτος. Δημιουργήθηκε ένα περίπλοκο σύνολο αλλαγών σε μισθούς, τιμές, δημόσιο και ιδιωτικό χρέος, ισοτιμίες, ανταλλαγή νομισμάτων και χρηματιστηριακές και τραπεζικές μεταρρυθμίσεις.⁹⁵

Η διαδικασία καλύφθηκε από πολλούς εφαρμοστικούς νόμους των οποίων η πλήρης ισχύς πήρε μήνες για να εφαρμοσθεί. Η νομισματική μεταρρύθμιση η οποία συντελέστηκε στις δυτικές ζώνες δηλώθηκε ως τεράστια επιτυχία μόλις ένα μήνα αργότερα. Ο Αμερικάνος στρατιωτικός διοικητής δήλωσε ότι κανένα γεγονός μετά την αρχική αποδιοργάνωση και διάλυση του γερμανικού στρατού δεν είχε τόσο μεγάλη επίδραση σε κάθε τομέα της γερμανικής ζωής όπως η νομισματική μεταρρύθμιση στις δυτικές ζώνες η οποία έγινε πραγματικότητα στις 20 Ιουλίου 1948. Μέσα σε μία νύχτα η ζωή δεκάδων εκατομμυρίων ατόμων παρουσίασε βελτίωση ενώ η κανονικότητα στη ζωή μπορούσε να επιστρέψει. Στο τέλος του Ιουλίου του 1948, φάνηκε πως η πρώτη φάση της νομισματικής μεταρρύθμισης ήταν

⁹¹Ο' Π. σ.84

⁹²Ο.Π.σ.84

⁹³Ο.Π.σ.84

⁹⁴Ο.Π.σ.84

⁹⁵Giangreco, D.,M.(1988), *Airbridge to Berlin, The Berlin Crisis of 1948, its Origins and Aftermath*, Novato, California, Presidio Press.σ.84

επιτυχημένη. Τα αποτελέσματα είχαν ήδη προεξοφληθεί από την αγορά της Γερμανίας.⁹⁶

4.3 Η Κογκελαρία κατεστραμμένη, June 1945.

Η νέα νομισματική μονάδα εκτέθηκε στο επιχειρηματικό περιβάλλον και συνοδεύτηκε από τεράστια προσφορά τροφίμων. Οι μισθοί και τα ημερομίσθια απέκτησαν μεγάλη αγοραστική ισχύ, η προσφορά εργασίας αυξήθηκε, οι δουλειές πολλαπλασιάστηκαν και υπήρχαν θετικά αποτελέσματα στους τομείς της βιομηχανίας.⁹⁷

Ο Sokolovsky με δημόσια δήλωσή του προς το γερμανικό λαό κατηγόρησε ότι οι συμφωνίες υπό την αιγίδα του Potsdam η οποία δημιούργησε τη νέα Γερμανία, κινδύνευαν να ακυρωθούν⁹⁸ ενώ η Γερμανία θα έπρεπε να παραμείνει ως ενιαία οντότητα. Πρόσθεσε ότι η συμφωνία παραβιάστηκε και κατέρρευσε το οικοδόμημα

⁹⁶Ο.Π. σ. 84

⁹⁷Ο.Π.σ.84

⁹⁸[https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky's Interview \(πρόσβαση 24/7/20\)](https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky's_Interview_(πρόσβαση_24/7/20))

της ενιαίας οικονομικής οντότητας. Το νέο νόμισμα θα ήταν ανεπαρκές και παράνομο στη σοβιετική ζώνη και στην ευρύτερη ζώνη του Βερολίνου ενώ ποινικοποίησε την κατοχή του.⁹⁹

Για να ασφαλίσει τα σύνορά του, παρεμπόδισε τη μετακίνηση των επιβατών αυτοκινητοδρόμων και σιδηροδρόμων από και προς το Βερολίνο και μείωσε την κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Δήλωσε ότι ήθελε να προστατέψει τη σοβιετική ζώνη από τεράστια εισροή νέου νομίσματος και από ανεξέλεγκτη και απότομη εκροή του παλαιού και μειωμένης αξίας νομίσματος.¹⁰⁰

Στις 20 Ιουνίου ο Sokolovsky απάντησε στις επιστολές των δυτικών στρατιωτικών διοικητών δηλώνοντας ότι η νομισματική μεταρρύθμιση ήταν παράνομη και θα ενέτεινε τη διαίρεση της Γερμανίας. Προειδοποίησε ότι οι σχετικές ρυθμίσεις δεν θα μπορούσαν να γίνουν αποδεκτές επειδή θα ήταν αναγκαίο να ενσωματώσουν τη νομισματική μεταρρύθμιση εντός της σοβιετικής ζώνης και της ευρύτερης περιοχής του Βερολίνου. Στις 21 Ιουνίου ο Clay αρνήθηκε τη θέση των Σοβιετικών ότι το Βερολίνο ήταν τμήμα της σοβιετικής ζώνης. Προσκάλεσε τους Σοβιετικούς σε συζητήσεις επί τετραμερούς βάσης πάνω στο θέμα του νομίσματος ώστε να εξετάσουν ικανοποιητική λύση για όλους.¹⁰¹

Οι Σοβιετικοί αντέδρασαν έντονα στη νομισματική μεταρρύθμιση. Την αντίδρασή τους την είχαν προβλέψει οι δυτικοί σύμμαχοι. Οι βρετανοί στρατιωτικοί διοικητές ήθελαν να κάνουν ισχυρή δήλωση διαμαρτυρίας για τους περιορισμούς στη μετακίνηση από και προς το Βερολίνο, αλλά ο Clay υποβίβασε την αντίδραση των σοβιετικών και δήλωσε ότι οι σοβιετικές αντιδράσεις ήταν κατανοητές. Πρόσθεσε ότι πιθανόν να έπαιρνε και αυτός παρόμοια μέτρα, αν είχαν ξεκινήσει πρώτοι οι σοβιετικοί τη νομισματική μεταρρύθμιση πριν τους δυτικούς.¹⁰²

Οι Δυτικοί άντεζαν στις πιέσεις και ο Clay δήλωσε ότι ήθελε να φτάσει σε συμφωνία πάνω σε ξεχωριστό ειδικό νόμισμα για όλο το Βερολίνο. Αν η πρόταση αποτύγχανε, θα δήλωνε στους Σοβιετικούς ότι οι ΗΠΑ ήταν έτοιμες να εισάγουν νέο νόμισμα στους δυτικούς τομείς του Βερολίνου.

Οι οικονομικοί αναλυτές δεν ήταν αισιόδοξοι για το μέλλον του Βερολίνου εκτιμώντας σχετικές αναλογίες από παρόμοια εγχειρήματα και σε άλλες περιοχές-θύλακες όπως το Χονγκ Κονγκ, το Λουξεμβούργο, το Lichtenstein και το Μονακό. Αντίθετα πίστευαν ότι το καλύτερο στο οποίο μπορούσαν να ελπίζουν ήταν παρόμοιο καθεστώς όπως ένα κέντρο ανταλλαγών και εμπορίου ανάμεσα σε Δύση και Ανατολή. Αυτές οι θεωρίες είχαν το μειονέκτημα ότι βασιζόταν στην αντίδραση των Σοβιετικών. Οι οικονομολόγοι πρότειναν ξεχωριστό νόμισμα για το Βερολίνο το οποίο θα ήταν υπό έλεγχο των τεσσάρων δυνάμεων ενώ το σοβιετικά ελεγχόμενο νόμισμα αποκλείστηκε κατευθείαν.

⁹⁹Giangreco, D.,M.(1988), *Airbridge to Berlin, The Berlin Crisis of 1948, its Origins and Aftermath*, Novato, California, Presidio Press. σ.85

¹⁰⁰https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky'sInterview (πρόσβαση στις 24/7/20)

¹⁰¹[https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky's Interview](https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky'sInterview) (πρόσβαση 24/7/20)

¹⁰²Giangreco, D.,M.(1988), *Airbridge to Berlin, The Berlin Crisis of 1948, its Origins and Aftermath*, Novato, California, Presidio Press. σ.85

Πίστευαν ότι ένα ξεχωριστό δυτικό νόμισμα θα παρουσίαζε προβλήματα διατήρησης υπό την ενοποιημένη διοίκηση της πόλης. Οι οικονομολόγοι δήλωσαν ότι υπήρχε μεγάλη πιθανότητα για υπερβολική συγκέντρωση των παλιών απομειωμένων σε αξία Reich Marks και σημαντικός κίνδυνος για το νέο Deutsche Mark στη Δυτική Γερμανία.¹⁰³

Για να διατηρήσουν τον έλεγχο, το νέο νόμισμα καθιερώθηκε μόνο στο δυτικό Βερολίνο, ξεχωριστό από το νόμισμα που διανεμήθηκε στη Δυτική Γερμανία. Ο τρόπος ήταν ο ίδιος με αυτόν που τα δολάρια των ΗΠΑ ίσχυσαν στα νησιά της Χαβάης.¹⁰⁴

Οι οικονομολόγοι προειδοποίησαν και για άλλα προβλήματα για το Βερολίνο εάν εισαγόταν ξεχωριστό δυτικό νόμισμα. Υπήρχε το σύστημα μεταφοράς με το τραμ και τα U-Bahn και S-Bahn που ήταν το μετρό της εποχής. Αυτοί οι τρόποι μεταφοράς δημιουργήθηκαν πριν το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και οι Βερολινέζοι ταξίδευαν ελεύθερα ανάμεσα στους ξεχωριστούς τομείς ενώνοντας πρακτικά τις διαφορές ζώνες και συνοικίες.¹⁰⁵ Μεγάλος αριθμός από πολίτες των δυτικών τομέων εργαζόταν στο σοβιετικό τομέα και αντίστροφα. Δημιουργήθηκε το ερώτημα πως θα μπορούσαν οι δυτικοί τομείς του Βερολίνου να επιβιώσουν και να συναλλάσσονται περικυκλωμένοι από διαφορετική διακυβέρνηση.

Τον Ιούνιο του 1948 αφού υπολογίστηκαν όλοι οι παράγοντες, οι δυτικές δυνάμεις αποφάσισαν ότι η κατάσταση στο Βερολίνο ήταν κρίσιμη και δεν θα ελάμβαναν κανένα άλλο μέτρο πέρα από τεχνικές προετοιμασίες, αναμένοντας τους Σοβιετικούς να δράσουν πρώτοι. Ο Sokolovsky αποδέχτηκε την πρόταση του Clay για συνάντηση των οικονομολόγων των τεσσάρων δυνάμεων ώστε να συζητήσουν την κατάσταση για το νόμισμα. Στη συνάντηση που έγινε στις 22 Ιουνίου οι Σοβιετικοί αρνήθηκαν να δεχτούν την πρόταση των δυτικών δυνάμεων για ξεχωριστό νόμισμα.¹⁰⁶

Υποστήριξαν ότι επειδή το Βερολίνο ήταν ενσωματωμένο μέσα στην οικονομική ζώνη των σοβιετικών, το νόμισμα του Βερολίνου έπρεπε να είναι ίδιο με της Σοβιετικής ζώνης. Ως διπλωματική υποχώρηση, οι δυτικές δυνάμεις επέτρεψαν στο σοβιετικό νόμισμα να υπάρχει ως ενιαίο και μοναδικό νόμισμα για το Βερολίνο, με δεδομένο ότι η διοίκηση των τεσσάρων δυνάμεων του Βερολίνου θα συμφωνούσε ώστε να μπορέσουν να ελέγξουν από κοινού το θέμα. Ο Ernst Reuter, πρώην δήμαρχος του Δυτικού Βερολίνου, δήλωσε ότι αυτός που ελέγχει το νόμισμα κατέχει και την εξουσία πάνω από την επικράτεια. Παρόλο που το Βερολίνο δεν είχε στρατηγική σημασία, ο συμβολισμός που μετέφερε ήταν μεγάλος.¹⁰⁷

Για τα χρηματοπιστωτικά θέματα του Βερολίνου οι Σοβιετικοί επέμεναν ότι αυτοί θα έπρεπε να έχουν την αποκλειστικότητα ελέγχου του νομίσματος και των

¹⁰³ Ο.π.σ.85

¹⁰⁴ Ο.π. σ. 85

¹⁰⁵ Ο.π.σ.87

¹⁰⁶ https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky's Interview (πρόσβαση στις 24/7/20)

¹⁰⁷ <https://www.eiu.edu/historia/13Historia2018MMunzinger.pdf>

πιστωτικών ορίων του ενώ διαφώνησαν με την ιδέα ξεχωριστού νομίσματος στο Βερολίνο επειδή θα υπονόμεινε την οικονομική σταθερότητα στη σοβιετική ζώνη.¹⁰⁸

Παρόλο που υπήρχαν ενδείξεις ότι οι Σοβιετικοί σχεδίαζαν νομισματική μεταρρύθμιση για αρκετό διάστημα, οι τεχνικές τους ήταν ατελείς. Αρχικά το παλιό νόμισμα θα κυκλοφορούσε με κουπόνι το οποίο θα προσαρτημένο επάνω του και θα ήταν γνωστό ως «Νέο Ανατολικό Μάρκο».¹⁰⁹ Οι Δυτικοί δήλωσαν ότι η διαταγή των Σοβιετικών δεν θα είχε ισχύ στους τομείς ευθύνης τους και προανήγγειλαν νομισματική μεταρρύθμιση στους τρεις τομείς του Βερολίνου με έναρξη ισχύος την 25 Ιουνίου 1948.

Οι τεχνικές προετοιμασίες από τις δυτικές δυνάμεις ήταν καλύτερες, ενώ τα νέα μάρκα τα οποία τυπώθηκαν με το χαρακτηριστικό «B» μεταφέρθηκαν αεροπορικώς με μυστικό τρόπο. Οι Δυτικές δυνάμεις πιστές στα σχέδιά τους επέτρεψαν και στο East Mark να κυκλοφορήσει στους δυτικούς τομείς του Βερολίνου επιτρέποντας να είναι αποδεκτό για πληρωμή ενοικίου, μερίδων τροφής με δελτίο, φόρους, εισιτήρια για μεταφορές, λογαριασμούς κοινής ωφέλειας και ταχυδρομικές υπηρεσίες.¹¹⁰ Οι Σοβιετικοί δεν υποχώρησαν και δήλωσαν ότι θα πρόβαιναν σε κατάσχεση στα δυτικά μάρκα εάν τα έβρισκαν σε κατοίκους του Σοβιετικού τομέα και θεώρησαν ποινικό αδίκημα την κατοχή τους. Δεν αποδέχθηκαν την ταυτόχρονη ισχύ των δυτικών Μάρκων στον τομέα ευθύνης τους. Με τα γεγονότα αυτά ξεκίνησε ο αποκλεισμός του Βερολίνου στον οποίο οι σύμμαχοι αντέδρασαν με μία τεράστια επιχείρηση αερομεταφοράς εφοδίων και τροφίμων,¹¹¹ την Operation Vittles.

4.4 Αεροσκάφος των Δυτικών Συμμάχων μεταφέρει τρόφιμα και προμήθειες στο Αεροδρόμιο Tempelhof.

¹⁰⁸https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky's Interview (πρόσβαση στις 24/7/20)

¹⁰⁹Giangreco, D., M. (1988), *Airbridge to Berlin, The Berlin Crisis of 1948, its Origins and Aftermath*, Novato, California, Presidio Press. σ.88

¹¹⁰Ο.π.σ. 88

¹¹¹ Ο.π.σ.88

Κεφάλαιο πέμπτο

Η Πλευρά των Σοβιετικών

Η συνολική κατάσταση στο Βερολίνο και η πλευρά των Σοβιετικών στοιχειοθετούνται από τον Σοβιετικό Στρατηγό Sokolovsky. Καλύπτεται όλο το φάσμα της πρώτης κρίσης του Βερολίνου και τα επιχειρήματά τους είναι χαρακτηριστικά για τον τρόπο με τον οποίον εξέλαβαν την κρίση.¹¹²

Σύμφωνα με την προοπτική τους οι αμερικανικές και βρετανικές αρχές ήταν αυτές που περιέπλεξαν τη διευθέτηση του ζητήματος του Βερολίνου. Οι Δυτικές δυνάμεις δεν επιδίωκαν πραγματικά τη λύση των προβλημάτων και συνέχισαν την επιθετική πολιτική τους, επιδιώκοντας στόχους αντίθετους με την ομαλή διευθέτηση της κατάστασης.¹¹³

Οι Δυτικές Δυνάμεις προσπάθησαν να αποσπάσουν την προσοχή της κοινής γνώμης από τους στόχους τους που ήταν η διχοτόμηση της Γερμανίας και η δημιουργία Δυτικογερμανικού κράτους. Προετοιμάστηκε το Δυτικογερμανικό Σύνταγμα, ενώ ενεργοποιήθηκαν αντιδραστικές δυνάμεις εντός και εκτός Γερμανίας ώστε να κερδηθεί υποστήριξη για την εφαρμογή του Σχεδίου Μάρσαλ. Επενδύοντας στην αβεβαιότητα και την ανασφάλεια των πολιτών οι Δυτικές δυνάμεις απέκρυσαν τα πλήγματα του επιθετικού Δυτικού μπλοκ εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης και των χωρών της Δημοκρατίας ώστε να αποσπάσουν την προσοχή των πολιτών από την ειρήνη και τον αφοπλισμό.¹¹⁴

Αν οι Δυτικές δυνάμεις επιζητούσαν λύση στο ζήτημα του Βερολίνου, εάν λάμβαναν υπόψη τα συμφέροντα και των τεσσάρων χωρών, οι διαπραγματεύσεις θα ήταν θετικές. Ωστόσο, δεν επιδίωκαν αξιόπιστη λύση. Θέλησαν να χρησιμοποιήσουν το Βερολίνο ως "δήθεν φυλάκιο προόδου" για τον πόλεμο κατά της Δημοκρατίας και του Σοσιαλισμού. Το Βερολίνο χρησιμοποιήθηκε από τις Δυτικές δυνάμεις για τη διατάραξη της οικονομικής και πολιτικής ζωής της Σοβιετικής ζώνης, μέσω της αποδιοργάνωσης του νομίματος και για άλλες επιθετικές ενέργειες παραβιάζοντας τη συμφωνία του Potsdam.¹¹⁵

Οι βαθιές αιτίες της κρίσης βρίσκονται στην πολιτική διάσπασης της Γερμανίας την οποία ακολουθούσαν οι Δυτικοί. Εάν οι Δυτικές δυνάμεις δεν ακολουθούσαν αυτή την πολιτική δεν θα υπήρχε "κρίση". Η Διάσκεψη στο Λονδίνο των Τριών Δυνάμεων τον Μάρτιο του 1948 ήταν το έναυσμα για τη διάσπαση της Γερμανίας και τη δημιουργία ξεχωριστού Δυτικογερμανικού κράτους. Οι Δυτικοί

¹¹²[https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky's Interview](https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky's%20Interview)

¹¹³[https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky's Interview](https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky's%20Interview) σ.2

¹¹⁴ Ό.π.σ.2

¹¹⁵ Ό.π. σ. 2

δεν πιστοποίησαν ότι οι αποφάσεις της Διάσκεψης του Λονδίνου είναι σύμφωνες με τη συμφωνία του Potsdam.¹¹⁶

Οι δυτικές αρχές κατοχής προσπάθησαν να συμπεριλάβουν και τους Δυτικούς τομείς της πόλης στο Δυτικό κράτος που δημιουργούσαν.¹¹⁷

5.1 Στρατηγός Vassili Sokolovsky.

Η ξεχωριστή νομισματική μεταρρύθμιση εισήχθη στη Δυτική Γερμανία από τις Δυτικές αρχές κατοχής στις 18 Ιουνίου 1948 και αργότερα επεκτάθηκε στους Δυτικούς τομείς του Βερολίνου.¹¹⁸

¹¹⁶https://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/doc_files/Potsdam%20Agreement

¹¹⁷ Ό.π.σ. 2

¹¹⁸ Ό.π.σ.4

Αντί για ένα και ενιαίο γερμανικό νόμισμα, κυκλοφορούσαν δύο νομίσματα. Αντί για ενοποιημένες τιμές, υπήρχαν δύο ζώνες τιμών.

Οι προϋποθέσεις για την ελεύθερη κυκλοφορία του πληθυσμού και των εμπορευμάτων μεταξύ των ζωνών κατοχής ακυρώθηκαν.¹¹⁹

Το διζωνικό εμπόριο σταμάτησε. Η οικονομική αποκατάσταση της Γερμανίας υπέστη ανεπανόρθωτη ζημιά. Οι σοβιετικές αρχές κατοχής έθεσαν περιοριστικά μέτρα στις επικοινωνίες με τις δυτικές ζώνες προκειμένου να προστατεύσουν την οικονομία της Σοβιετικής ζώνης. Οι Δυτικές αρχές δεν ήταν ικανοποιημένες με τις προαναφερθείσες ξεχωριστές δράσεις στη Δυτική Γερμανία, και εισήγαγαν τα μάρκα "B"(Berlin). Το γεγονός ότι οι Αμερικανικές, Βρετανικές και Γαλλικές αρχές είχαν εξουσία στους τομείς ευθύνης τους δεν τους έδωσε δικαίωμα να αποδιοργανώσουν την κυκλοφορία του νομίσματος στο Βερολίνο θέτοντας σε ισχύ δεύτερο νόμισμα από τη Δύση.¹²⁰

Οι προσπάθειες αποδιοργάνωσης της οικονομικής ζωής της Σοβιετικής ζώνης μέσω νέου νομίσματος ανάγκασαν τις Σοβιετικές αρχές να παρατείνουν την ισχύ των προστατευτικών μέτρων στις επικοινωνίες με τις δυτικές ζώνες.¹²¹

Το δημοκρατικό κοινό του Βερολίνου και της Σοβιετικής ζώνης διαμαρτυρήθηκε ενάντια στην εισαγωγή δεύτερου νομίσματος και πραγματοποιήθηκαν μαζικές διαδηλώσεις των εργαζομένων. Για τους Γερμανούς, το καλύτερο ήταν αυτό που πρότειναν οι Σοβιετικοί, δηλαδή να δημιουργήσουν ενιαίο νόμισμα για ολόκληρο το Βερολίνο. Οργανώθηκε σε μεγάλη κλίμακα στους Δυτικούς τομείς του Βερολίνου κερδοσκοπία και πρακτικές μαύρης αγοράς γύρω από το νόμισμα της Σοβιετικής ζώνης.¹²²

Για την υπονόμηση του νομίσματος της Σοβιετικής ζώνης, οι Αμερικανοί διέθεσαν στη μαύρη αγορά στους Δυτικούς τομείς του Βερολίνου προς πώληση μόνο με μάρκα "B", ελκυστικά προϊόντα όπως τσιγάρα, καφέ και σοκολάτες.

Οι δυτικές αρχές κατοχής στο Βερολίνο δημιούργησαν "γραφεία συναλλάγματος" στους Δυτικούς τομείς για να κερδοσκοπήσουν με το νόμισμα της Σοβιετικής ζώνης.¹²³

Οι Δυτικές αρχές εξέδωσαν εντολή που απαγόρευε σε όλους τους θεσμούς και τα φυσικά πρόσωπα στους Δυτικούς τομείς να μεταφέρουν χρήματα από τους λογαριασμούς τους, σε λογαριασμούς του Σοβιετικού τομέα.¹²⁴ Με τη διαταγή αυτή,

¹¹⁹ Ό.π. σ.3

¹²⁰ Ό.π.σ.3

¹²¹ Ό.π.σ.3

¹²² Ό.π.σ. 3

¹²³ Ό.π.σ.4

¹²⁴ Ό.π.σ. 4

οι δυτικές αρχές χειραγώγησαν την ελεύθερη κυκλοφορία του χρήματος στο εσωτερικό του Βερολίνου.¹²⁵

Στο Δυτικό τομέα οι αρχές κατοχής εξέδωσαν οδηγίες που απαγόρευαν στις εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις της Δυτικής ζώνης να υποστηρίζουν την συμπαραγωγή ή τις εμπορικές σχέσεις με επιχειρήσεις της Σοβιετικής ζώνης.¹²⁶

Οι πράξεις αυτές έβλαψαν τη Βερολινέζικη οικονομία αλλά και την οικονομία των Δυτικών τομέων. Οι κατοχικές αρχές ανάγκασαν τις γερμανικές επιχειρήσεις στους δυτικούς τομείς να αθετήσουν τις εμπορικές συμφωνίες που υπήρχαν με επιχειρήσεις του Σοβιετικού τομέα, ακόμη και στις περιπτώσεις που οι τελευταίες παρείχαν στις επιχειρήσεις των δυτικών τομέων τον απαραίτητο άνθρακα και τις πρώτες ύλες.¹²⁷

Για το λεγόμενο "αποκλεισμό" του Βερολίνου και τις απαιτήσεις των Δυτικών αρχών για την άρση του ώστε να θεωρηθούν προϋπόθεση για διαπραγματεύσεις, δεν υπήρξε πραγματικά αποκλεισμός.¹²⁸ Εάν υπήρχε αποκλεισμός, ο πληθυσμός του Βερολίνου θα στερούνταν τη δυνατότητα να δέχεται προμήθειες τροφίμων, καυσίμων και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης. Ο πληθυσμός του Βερολίνου όμως είχε δυνατότητα να δέχεται προμήθειες και άνθρακα για το χειμώνα από τον Σοβιετικό τομέα.¹²⁹

Η δαπανηρή μεταφορά τροφίμων και άνθρακα από τις δυτικές ζώνες μέσω αεροπορικής μεταφοράς ήταν ένα καθαρά προπαγανδιστικό μέτρο που υπέβαλλε τους Γερμανούς πολίτες σε περιττές δαπάνες. Η αεροπορική μεταφορά χρησιμοποιήθηκε και για την εξαγωγή τιμαλφών από το Βερολίνο στις δυτικές ζώνες.¹³⁰

Η αερομεταφορά αποτέλεσε μέτρο εναντίον της Σοβιετικής ζώνης. Άνθρακας και κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα μεταφέρονταν καθημερινά στους Δυτικούς τομείς της πόλης από τη Σοβιετική ζώνη. Η δήλωση που έγινε στη Βουλή των Κοινοτήτων, ότι οι σοβιετικές αρχές κατοχής εκμεταλλεύθηκαν την πείνα των πολιτών του Βερολίνου για τη θέσπιση περιοριστικών μέτρων, ήταν ψευδής.¹³¹

Μέχρι τα μέσα Ιουνίου οι Δυτικοί τομείς του Βερολίνου είχαν μεγάλα αποθέματα τροφίμων ενώ υπήρχε μεγάλη ποσότητα σιτηρών σε αποθήκες στους Δυτικούς τομείς του Βερολίνου. Στις αρχές Ιουλίου, η σοβιετική κυβέρνηση ενέκρινε

¹²⁵ Ό.π.σ.4

¹²⁶ Ό.π.σ.4

¹²⁷ Ό.π.σ.4

¹²⁸ Ό.π.σ.4

¹²⁹ Ό.π.σ.4

¹³⁰ Ό.π.σ.4

¹³¹ Ό.π.σ.4

την ανάληψη του πλήρους εφοδιασμού του πληθυσμού του Βερολίνου. Οι δηλώσεις για "αποκλεισμό λιμοκτονίας" του Βερολίνου ήταν προμελετημένη συκοφαντία.¹³²

Για τον εφοδιασμό των δυτικών τομέων του Βερολίνου με άνθρακα, ηλεκτρική ενέργεια και φυσικό αέριο, η λύση του ζητήματος εξαρτήθηκε αποκλειστικά από την εξάλειψη των εμποδίων που δημιουργούσαν οι δυτικές αρχές κατοχής στο εμπόριο μεταξύ της βιομηχανίας των Δυτικών τομέων του Βερολίνου και της Σοβιετικής ζώνης. Η τελευταία είχε τη δυνατότητα να παρέχει τα απαραίτητα καύσιμα και τις πρώτες ύλες στους Δυτικούς τομείς της πόλης.¹³³

Το αίτημα των Δυτικών που αφορούσε στην άρση των περιοριστικών μέτρων στις επικοινωνίες, πριν την ανανέωση των διαπραγματεύσεων, αντιπροσωπεύει κραυγαλέα απόδειξη υπαναχώρησης των δυτικών από την τετραμερή συμφωνία που επιτεύχθηκε στη Μόσχα.¹³⁴

Η Σοβιετική Διοίκηση υπέβαλε τις ακόλουθες προτάσεις με στόχο την εξομάλυνση της κατάστασης:

1) Κατάργηση περιορισμών στις σιδηροδρομικές και οδικές μεταφορές της 30 Μαρτίου 1948.

2) Μεταφορά εμπορευμάτων και επιβατών μεταξύ Βερολίνου και Δυτικών ζωνών κατοχής της Γερμανίας μέσω της πόλης Helmstedt σιδηροδρομικώς.

3) Ημερήσιο όριο 16 συρμών αμαξοστοιχιών, στη διαδρομή Helmstedt-Βερολίνο.

4) Μεταφορά των στρατιωτικών, των μελών των οικογενειών τους και των πολιτικών υπαλλήλων των δυνάμεων κατοχής με στρατιωτικά μέσα.

5) Οι στρατιωτικοί, τα μέλη των οικογενειών τους και το πολιτικό προσωπικό των δυνάμεων κατοχής έπρεπε να έχουν στην κατοχή τους δελτία ταυτότητας. Το γερμανικό προσωπικό υπηρεσίας των αρχών Κατοχής έπρεπε να ταξιδεύει μεταξύ των ζωνών με κανονικές επιβατικές αμαξοστοιχίες.¹³⁵

6) Οι Σοβιετικοί στρατιώτες δεν θα χρησιμοποιούσαν τις στρατιωτικές αμαξοστοιχίες των Συμμαχικών αρχών Κατοχής.

7) Τρόφιμα και άνθρακας που μεταφέρονταν στο Helmstedt για το Βερολίνο, με τον σιδηρόδρομο, έπρεπε να υπόκεινται σε έλεγχο κατά τα ισχύοντα με τον έλεγχο της εναέριας κυκλοφορίας.

8) Η διμερής φρουρά για τον έλεγχο σε στρατιωτικά τρένα που καθιερώθηκε στα σημεία εισόδου και εξόδου στους σταθμούς και τα μέσα μεταφοράς, να ίσχυε και στη διζωνική περιοχή του Βερολίνου.

¹³² Ό.π.σ.4

¹³³ Ό.π.σ.4

¹³⁴ Ό.π. σ.5

¹³⁵ Ό.π.σ.5

9) Οι τέσσερις αρχές κατοχής θα έπρεπε να εκδώσουν διαταγές απαγόρευσης της μεταφοράς Δυτικών και Ανατολικών χαρτονομισμάτων με τρένα, οχήματα και αεροσκάφη.

10) Η αεροπορική επικοινωνία με το Βερολίνο για τις ανάγκες των κατοχικών στρατευμάτων των Δυτικών θα πραγματοποιούνταν με βάση την απόφαση του Συμβουλίου Ελέγχου της 30ης Νοεμβρίου 1945. Όλες οι σιδηροδρομικές γραμμές και οι πλωτές οδοί από τα δυτικά προς τα ανατολικά και αντίστροφα θα χρησιμοποιούνταν για το διζωνικό εμπόριο και τις διεθνείς επικοινωνίες.¹³⁶

Οι προτάσεις της Σοβιετικής Ένωσης σχετικά με τις επικοινωνίες θα ομαλοποιούσαν, εφόσον εφαρμοζόταν πλήρως, τις συνθήκες για τον εφοδιασμό του Βερολίνου με τρόφιμα, καύσιμα και αγαθά. Οι προτάσεις της σοβιετικής διοίκησης για την κατάργηση των περιορισμών στις επικοινωνίες αναγνωρίστηκε από τους Δυτικούς ότι συνέβαλλαν στην προώθηση των διαπραγματεύσεων.¹³⁷

Όμως οι αρχιστράτηγοι των Δυτικών ζωνών δεν αποδέχθηκαν τις σοβιετικές προτάσεις, αν και συμπεριέλαβαν όλες τις βασικές απαιτήσεις τους. Εστίασαν την προσοχή τους στις αεροπορικές επικοινωνίες, χρησιμοποιώντας τις ως τεχνητό λόγο άρνησης ώστε να μη συζητήσουν ούτε να εγκρίνουν τις σοβιετικές προτάσεις για τις επικοινωνίες.

Για τους αεροδιάδρομους μεταξύ ανατολικών και δυτικών τομέων το Συμβούλιο ελέγχου ενέκρινε απόφαση που προέβλεπε ότι η εναέρια κυκλοφορία θα πραγματοποιούνταν για τις ανάγκες των στρατευμάτων κατοχής των Δυτικών δυνάμεων. Η Σοβιετική διοίκηση στο Βερολίνο πρότεινε να μη γίνουν αλλαγές σε αυτήν. Με την ύπαρξη δύο ξεχωριστών νομισμάτων στο δυτικό και ανατολικό τμήμα της Γερμανίας, ο έλεγχος των Σοβιετικών οργάνων ήταν απαραίτητο να καθιερωθεί σε όλη την κυκλοφορία αγαθών, συμπεριλαμβανομένης και της εναέριας κυκλοφορίας, γεγονός που αποτέλεσε απαραίτητο μέτρο για την προστασία του νομίσματος της Σοβιετικής ζώνης από την παράνομη κυκλοφορία χαρτονομισμάτων και το λαθρεμπόριο.¹³⁸

¹³⁶ Ο.π. σ. 6

¹³⁷[https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky's Interview σ.6](https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky's%20Interview%20σ.6)

¹³⁸ Ο.π. σ.6

5.2 First variety of an East German Mark (1948) which circulated between late June and July of 1948.

Η θέση της σοβιετικής διοίκησης στις διαπραγματεύσεις για την εισαγωγή του νομίσματος της Σοβιετικής ζώνης και της απόσυρσης των μάρκων "B" προέβλεπε το γερμανικό μάρκο της Σοβιετικής ζώνης ως μοναδικό νόμισμα για το Βερολίνο.¹³⁹

Οι τέσσερις επικεφαλής διοικητές είχαν οδηγία να επεξεργαστούν μέτρα για την κυκλοφορία του νομίσματος της Σοβιετικής ζώνης.

Τα μέτρα αυτά έπρεπε να διασφαλίζουν:

Την απουσία διακρίσεων κατά των κατόχων δυτικών τραπεζογραμματίων κατά την ανταλλαγή δυτικών χαρτονομισμάτων με τα μάρκα "B".

Την αποδοχή των χαρτονομισμάτων "B" κατά την ανταλλαγή χαρτονομισμάτων της Σοβιετικής ζώνης με αναλογία ένα προς ένα.

Εφαρμογή ίσων όρων για το νόμισμα και παροχή τραπεζικών και πιστωτικών διευκολύνσεων σε όλους τους τομείς του Βερολίνου.

Εγγυήσεις προκειμένου να αποφευχθεί η χρήση στο Βερολίνο του μάρκου της Σοβιετικής ζώνης η οποία θα οδηγούσε σε αποδιοργάνωση της κυκλοφορίας του

¹³⁹Ο.Π.σ.7

νομίσματος, ή σε μειωμένη σταθερότητά του, στη σοβιετική ζώνη κατοχής. Ύπαρξη σταθερής βάσης για το εμπόριο μεταξύ Βερολίνου και άλλων χωρών και των Δυτικών ζωνών της Γερμανίας.

Κυκλοφορία επαρκούς ποσότητας νομίσματος για σκοπούς προϋπολογισμού, για τις δαπάνες κατοχής που είχαν μειωθεί, και για εξισορρόπηση του προϋπολογισμού του Βερολίνου.¹⁴⁰

Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, οι Αρχιστράτηγοι συμφώνησαν για την ανταλλαγή των μάρκων "B" με τα μάρκα της Σοβιετικής ζώνης κατοχής. Από τη στάση των Δυτικών διοικητών ήταν σαφές ότι ήθελαν να δημιουργήσουν καθεστώς υποταγής της οικονομικής πολιτικής και της κυκλοφορίας νομισμάτων, τόσο στο Βερολίνο όσο και στη σοβιετική ζώνη, υπό τον πλήρη έλεγχο των Δυτικών.

Η Τράπεζα της Σοβιετικής ζώνης κατοχής Deutsche Noten έπρεπε να ασκεί τα καθήκοντά της υπό την εποπτεία της οικονομικής επιτροπής. Η κυκλοφορία των νομισμάτων της Σοβιετικής ζώνης τέθηκε υπό τον έλεγχο της Οικονομικής Επιτροπής των τεσσάρων δυνάμεων, για την οποία δεν υπήρχε κανένας λόγος ύπαρξης. Η απαίτηση των Δυτικών αρχών σήμανε την ολική μεταφορά του ελέγχου της οικονομικής ζωής της Σοβιετικής ζώνης στην Οικονομική Επιτροπή των τεσσάρων δυνάμεων,¹⁴¹ ενέργεια απαράδεκτη.

Η παρέμβαση των δυτικών στο ζήτημα του ελέγχου της κυκλοφορίας των νομισμάτων, ήταν ασυμβίβαστη με την ευθύνη των Σοβιετικών για τον έλεγχο της κυκλοφορίας τους. Η κυκλοφορία του νομίσματος απαιτούσε η δημοσιονομική πολιτική να στηρίζεται σε ενιαία αρχή. Η απαίτηση για ανεξάρτητη πολιτική υπό τις τότε συνθήκες κυκλοφορίας του νομίσματος της Σοβιετικής ζώνης κατοχής, ήταν επικίνδυνη για την οικονομική ζωή της Σοβιετικής ζώνης.

Οι ισχυρισμοί ότι οι Σοβιετικοί ευθύνονταν για την εισαγωγή του μάρκου της Σοβιετικής ζώνης ήταν αβάσιμοι.¹⁴² Οι αρχηγοί των Δυτικών ζωνών παρουσίασαν προτάσεις αντίθετες με τις υποχρεώσεις τους, ώστε να δυναμιτίσουν τις διαπραγματεύσεις και να εμποδίσουν την εφαρμογή της συμφωνίας της Μόσχας.

¹⁴⁰Ο.π.σ. 7

¹⁴¹Ο.π. σ. 8

¹⁴² Ο.π.σ.8

Κεφάλαιο έκτο

6.1 Υψηλή Στρατηγική

Για τη Στρατηγική ο Χαράλαμπος Παπασωτηρίου στο βιβλίο του «Βυζαντινή υψηλή στρατηγική από τον 6^ο έως τον 11^ο αιώνα» αναφέρει ότι η Υψηλή Στρατηγική είναι έννοια η οποία αφορά στις συγκρούσεις δύο ή περισσότερων αντιπάλων θελήσεων.¹⁴³ Αναφέρεται στο πώς αλληλεπιδρούν οι αντιμαχόμενες πλευρές και στα διαδοχικά πλήγματα τα οποία αποσκοπούν στην κάμψη της θέλησης του αντιπάλου.

Έχει τις ρίζες της σε συγκεκριμένο τρόπο διαμάχης στον οποίο οι αντίπαλες πλευρές χρησιμοποιούν ή απειλούν να χρησιμοποιήσουν ένοπλη βία.

Σύμφωνα με τον ορισμό του Γάλλου στρατηγού André Beaufre και έξοχου θεωρητικού στρατηγικού αναλυτή «η στρατηγική είναι η τέχνη της διαλεκτικής δύο αντίπαλων θελήσεων που χρησιμοποιούν βία για να επιλύσουν τη διένεξη τους»¹⁴⁴. Η Υψηλή Στρατηγική στην ένοπλη σύρραξη περιλαμβάνει το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιούν οι αντίπαλες πλευρές για την προώθηση των πολεμικών τους στόχων.¹⁴⁵

Η Υψηλή Στρατηγική στον πόλεμο έχει πέντε βασικές διαστάσεις εντός των οποίων εκτελούνται οι κινήσεις των εμπολέμων.

Πρώτη είναι η στρατιωτική στρατηγική και αφορά στη χρήση ένοπλης βίας σε ξηρά θάλασσα και αέρα ώστε να προωθηθούν οι πολιτικοί σκοποί των εμπλεκομένων.¹⁴⁶

Η χρήση ένοπλης βίας έχει τρεις βασικούς επιχειρησιακούς στόχους με τη βοήθεια των οποίων επιδιώκεται η αποδοχή εκ μέρους του αντιπάλου του πολιτικού σκοπού του πολέμου.

Πρώτος είναι η καταστροφή των Ενόπλων Δυνάμεων του αντιπάλου, με δεύτερο την κατάκτηση και υπεράσπιση του εδάφους.

Τέλος την καταστροφή των συντελεστών ισχύος με την εμπλοκή εκτός των Ενόπλων Δυνάμεων και άλλων παραγόντων όπως της οικονομίας, του πληθυσμού, του ηθικού του πληθυσμού και της πολιτικής και διοικητικής συνοχής. Υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στην τακτική και στρατηγική.

Σύμφωνα με τον Clausewitz η τακτική αφορά στη χρήση Ενόπλων Δυνάμεων με σκοπό την επίτευξη νίκης στη μάχη, ενώ η Στρατηγική αφορά στην εκμετάλλευση των επιτυχιών στις μάχες με σκοπό να προωθηθούν οι πολιτικοί σκοποί του πολέμου.¹⁴⁷

Η σχέση μεταξύ στρατηγικής και τακτικής είναι αμφίδρομη, από τη μία πλευρά η τακτική καλείται να υπηρετήσει τη στρατηγική, να επιφέρει δηλαδή νίκες μέσα στα πεδία των μαχών οι οποίες συνολικά προωθούν το επιθυμητό πολιτικό αποτέλεσμα του πολέμου.

¹⁴³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος «Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος} -11^{ος} αιώνας» ,Ποιότητα,Αθήνα,2004 σ.17

¹⁴⁴ Beaufre A., Introduction à la strategie,σ.22 (Αγγλική έκδοση)

¹⁴⁵ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος «Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος} -11^{ος} αιώνας», Ποιότητα,Αθήνα,2004 σ.17

¹⁴⁶ Ό.π.σ. 17

¹⁴⁷ Ό.π. σ. 18

Δεύτερος τομέας είναι η οικονομική διάσταση, με κύριο θέμα στον πόλεμο την οικονομική και γενικά υλική υποστήριξη των πολεμικών επιχειρήσεων.

Η οικονομία του πολέμου αφορά στη χρηματοδότηση των ΕΔ, την προμήθεια ή την κατασκευή εξοπλισμού και τη γενικότερη επιμελητεία και στέγασή τους.

Η οικονομική διάσταση της Υψηλής Στρατηγικής αφορά όχι μόνο στην υποστήριξη των ΕΔ της μίας από τις πλευρές αλλά και την υπονόμευση της δυνατότητας οικονομικής υποστήριξης των δυνάμεων της αντίπαλης πλευράς. Η καταστροφή της οικονομίας του αντιπάλου αποτελεί σημαντικό επιχειρησιακό στόχο της στρατιωτικής στρατηγικής.

Τρίτος τομέας είναι η εσωτερική πολιτική. Η σημαντικότερη διάστασή της αφορά στην ικανότητα του πολιτικού συστήματος να αντλήσει πόρους από τον πληθυσμό του για τις ΕΔ, να οργανώνει την επεκτατική πολιτική του και περιλαμβάνει τη συνοχή και την κρατική οργάνωση του πολιτικού συστήματος.

Η διάσταση της εσωτερικής πολιτικής αφορά την εσωτερική νομιμοποίηση μιας πολεμικής προσπάθειας και την ανοχή και την αμέριστη υποστήριξη των πολιτικών στόχων από τον πληθυσμό.

Οι πολίτες του Βερολίνου υποστήριξαν τους Αμερικανούς και τους δυτικούς συμμάχους και αντιτάχθηκαν στον αποκλεισμό των Σοβιετικών. Οι Αμερικάνοι δεν διέθεταν εσωτερικό δικό τους πληθυσμό στο πεδίο δράσης και για το λόγο αυτό θεωρητικά εξετάζεται ως δείγμα ελέγχου ο πληθυσμός του Βερολίνου. Η μαζική υποστήριξη του πληθυσμού και ειδικότερα των κομμάτων, των εμπορικών σωματείων και των μέσων μαζικής ενημέρωσης, επηρέασαν έντονα την κοινή γνώμη.

Τέταρτος παράγοντας είναι η διεθνής νομιμοποίηση και η διάσταση αυτή αφορά τον βαθμό στον οποίον οι πολεμικοί σκοποί και τα μέσα συμβαδίζουν με τις επικρατούσες διεθνείς αξίες και το πνεύμα της εποχής.

Ο παράγοντας αυτός επηρέασε τη στάση των δυνάμεων προς τους αντιπάλους. Η Σοβιετική Ένωση για τον αποκλεισμό δεν επεδίωξε με επιτυχία τη διεθνή νομιμοποίηση, ενώ οι δυτικοί σύμμαχοι εξασφάλισαν μεγάλη υποστήριξη από το Διεθνή Παράγοντα και τα διεθνή ΜΜΕ, διότι υποστήριξαν τους Βερολινέζους να ανταπεξέλθουν ενάντια στον αποκλεισμό τους.

Η Σοβιετική Ένωση κατά τον αποκλεισμό του Βερολίνου συνάντησε έλλειμμα διεθνούς νομιμοποίησης. Δεν υπερασπίσθηκε διεθνώς τόσο έντονα την άποψή της για να υποστηρίξει τους σκοπούς της.

Πέμπτος παράγοντας είναι η διπλωματία και αφορά κυρίως τις προσπάθειες των εμπόλεμων να εξασφαλίσουν την πολεμική συνέργεια με άμεσο τρόπο, ή την έμμεση υποστήριξη δυνάμεων.¹⁴⁸

Η πολεμική προσπάθεια που νομιμοποιείται διεθνώς με βάση τις επικρατούσες διεθνείς αξίες έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να πετύχει τη διπλωματική υποστήριξη. Η διπλωματία εξυπηρετεί το εθνικό συμφέρον κάθε κράτους. Πέρα από τις γενικές αξίες που διέπουν το διεθνές σύστημα η διπλωματία σε μία κρίση αφορά επίσης τη σύναψη ευνοϊκών συνθηκών τερματισμού της ένοπλης σύρραξης με την οποία κατοχυρώνεται η υπερνίκηση της θέλησης του ηττημένου και η αποδοχή των πολιτικών σκοπών του νικητή.

¹⁴⁸Παπασωτηρίου Χαράλαμπος «Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος} -11^{ος} ιώνας», Ποιότητα, Αθήνα, 2004 σ.21

Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο πόλεμος δεν καταλήγει σε αποφασιστική νίκη της μιας πλευράς, οι διπλωματικές προσπάθειες των εμπολέμων έχουν στόχο στην κατά το δυνατόν ευνοϊκή κατάληξη διαπραγμάτευσης.

6.2 Μακροσκοπικές Υψηλές Στρατηγικές

Στο άναρχο και ανασφαλές περιβάλλον στο οποίο υπάρχει μόνιμα ή απειλή βίας ανάγονται σε τελική ανάλυση αρκετά απλές συμπεριφορές που ισχύουν ακόμα και σε πρωτόγονες πραγματικές συνθήκες. Η επιβίωση των δρώντων βασίζεται σε τέσσερις αρχέτυπες στρατηγικές.¹⁴⁹

α. Στρατηγική της στρατιωτικής ανάσχεσης και επέκτασης.

Ο δρών αναπτύσσει τις δικές του δυνάμεις ώστε να του εξασφαλίσουν την άμυνα του είτε να του επιτρέψουν να επιβληθεί σε αυτούς που τον απειλούν. Οι Σοβιετικοί βασίστηκαν στη στρατηγική της επέκτασης. Οι Αμερικανοί στηρίχθηκαν στην ανάσχεση.

β. Στρατηγική των συμμαχιών. Ο δρών συμμαχεί με άλλες μονάδες που αντιμετωπίζουν κοινή απειλή και έχουν παρόμοια συμφέροντα. Οι Αμερικανοί εφάρμοσαν και τη στρατηγική των συμμαχιών.

γ. Στρατηγική των εξισορροπήσεων: ο δρών συμμαχεί με άλλες μονάδες που αντιμετωπίζουν κοινή απειλή ή έχουν άλλα κοινά συμφέροντα. Ο δρών στην στρατηγική των εξισορροπήσεων εξουδετερώνει απειλές μέσω ισορροπιών μεταξύ των άλλων μονάδων ώστε ένας αντίπαλος του να μην είναι σε θέση να συγκεντρώσει τις προσπάθειες του εναντίον του και,

δ. Στρατηγική του κατευνασμού, όπου ο δρών αμβλύνει μια απειλή μέσω παραχωρήσεων είτε μονομερών είτε αμοιβαίων, αποσκοπώντας στην περισσότερο φιλόδοξη στρατηγική αυτού του τύπου, να καταλήξει στη συνολική υπέρβαση της αντιπαλότητας.

Η ανάλυσή των ανωτέρω τύπων δημιουργεί διαχρονικό θεωρητικό Πλαίσιο για την προσέγγιση των προβλημάτων της μακροσκοπικής Υψηλής Στρατηγικής.

Οι τέσσερις αρχέτυπες στρατηγικές δεν αποτελούν αποκλειόμενες επιλογές. Είναι εξαιρετικά σπάνιο στην ιστορία μία δύναμη να βασίζει την ασφάλεια της σε μία μόνο από τις επιλογές αυτές. Κανόνας είναι να συνδυάζονται δύο ή περισσότερες στρατηγικές.

Στην κατασκευή του θεωρητικού πλαισίου ανάλυσης της Υψηλής Στρατηγικής καταλήγουμε στην ανάλυση κάθε μίας από τις τέσσερις αρχέτυπες στρατηγικές ξεχωριστά.

Στρατιωτική ανάσχεση-επέκταση: το κεντρικό χαρακτηριστικό της στρατηγικής αυτής είναι η χρήση η απειλή χρήσης ένοπλης βίας στην εκδοχή της ανάσχεσης. Είναι κατάλληλη για να αποτρέψει επίθεση ή εφόσον η επίθεση εκδηλωθεί, για να την αποκρούσει στην επεκτατική της εκδοχή, ή χρησιμοποιείται για να εξαναγκάσει τον αντίπαλο υπό την απειλή της επίθεσης να παραδώσει έδαφος ή κυριαρχία αμαχητί.

Η διπλωματία εξαναγκασμού είτε για τη διεξαγωγή επιθετικού πολέμου.

¹⁴⁹Ο.π. σ.22

Το πλεονέκτημα της στρατηγικής αυτής έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί πιο δραστικό μέσο ελέγχου της συμπεριφοράς των μονάδων του διεθνούς συστήματος.

Οι Διεθνείς Συνθήκες και οι οικονομικές κυρώσεις μπορεί να δεσμεύουν άλλες δυνάμεις να σέβονται τα σύνορα ενός κράτους, αλλά οι Διεθνείς συνθήκες συχνά παραβιάζονται. Οι οικονομικές κυρώσεις δεν έχουν σημαντικό απαγορευτικό κόστος και δεν δημιουργούν σημαντική αποτρεπτική ισχύ έναντι απειλών κατά της εδαφικής ακεραιότητας ενός κράτους.

Η στρατιωτική ισχύς αντίθετα αποτελεί την ύστατη λύση στη διεθνή πολιτική. Μειονέκτημα της στρατηγικής αυτής όταν χρησιμοποιείται από μόνη της είναι ότι οι Ένοπλες Δυνάμεις επωμίζονται τεράστιο βάρος εφαρμογής της, καθώς απαιτεί αμυντική δυνατότητα ικανή να αντιμετωπίσει όλους τους δυνητικούς αντιπάλους ενός κράτους.

Η στρατηγική αυτή σχετίζεται άμεσα με το δίλημμα ασφάλειας κατά το οποίο όταν ένα κράτος επιδιώκει να αυξήσει την ασφάλεια του μέσω μεγαλύτερης ισχύος, προκαλεί αλυσιδωτά ανασφάλεια στα άλλα κράτη, με αντισταθμιστικές αυξήσεις στους δικούς τους εξοπλισμούς.

Κράτη που επιδιώκουν να αυξήσουν την ασφάλειά τους αποκλειστικά με την ανάσχεση-επέκταση αναγκάζονται να συντηρούν ένοπλες Δυνάμεις ικανές να αντιμετωπίσουν πολλαπλές απειλές ταυτόχρονα, με αποτέλεσμα να προκαλούν ανασφάλεια και αλυσιδωτούς αντισταθμιστικούς εξοπλισμούς.

Κατά κανόνα η στρατηγική της στρατιωτικής ανάσχεσης- επέκτασης αποτελεί απαραίτητο αλλά όχι επαρκές μέρος της Υψηλής Στρατηγικής ενός κράτους. Όλα τα κράτη συντηρούν Ένοπλες Δυνάμεις, ωστόσο ενισχύουν την ασφάλειά τους και με συμμαχίες.

Η οικονομική πολιτική επωμίζεται την άντληση από την κοινωνία των πόρων και τις ΕΔ που απαιτεί η στρατηγική.

Πρώτη έρχεται η ανοχή της κοινωνίας η οποία δεν δέχεται αυτομάτως απεριόριστες θυσίες και δεύτερη είναι η αντοχή της οικονομίας. Το παράδειγμα της Σοβιετικής Ένωσης καταδεικνύει πως όταν οι στρατιωτικές δαπάνες ξεπεράσουν τις αντοχές της οικονομίας οδηγούν σε συνολική οικονομική παρακμή και σε γενική αποδυνάμωση.

Για την εσωτερική νομιμοποίηση, η στρατηγική χρειάζεται την κινητοποίηση του πληθυσμού υπέρ των θέσεων που συνεπάγεται, συχνά μέσω έντονης εθνικιστικής ιδεολογικής φόρτισης ενάντια σε έναν εξωτερικό εχθρό. Η διπλωματία και οι διεθνείς νομιμοποίηση δεν αποτελούν σημαντικές συνιστώσες της στρατηγικής αυτής στην καθαρή της μορφή, καθώς το κράτος βασίζεται αποκλειστικά στις δικές του δυνάμεις.

Άλλες περιπτώσεις στρατηγικής όπως οι συμμαχίες, η εξισορρόπηση ή ο κατευνασμός δεν αφορούν τη στρατηγική της Σοβιετικής Ένωσης στην πρώτη κρίση του Βερολίνου.

6.3 Αξιώματα Στρατηγικής του Liddell και η εφαρμογή τους στον αποκλεισμό του Βερολίνου

Ο Liddell Hart στο περίφημο βιβλίο του Περί Στρατηγικής συνοπτικά αναφέρεται στο Συγκεντρωτικό Νόημα και στα αξιώματα της Στρατηγικής. Οι παγκόσμιες αλήθειες οι οποίες αναλύονται είναι βασισμένες στην εμπειρία και τόσο βασικές, ώστε να αποτελούν Αξιώματα.

Είναι πρακτικοί οδηγοί και όχι αφηρημένες αρχές.¹⁵⁰ Η επίκαιρη τάση είναι να ερευνούμε για αρχές οι οποίες μπορούν να εκφρασθούν με μία λέξη αν και χρειάζονται χιλιάδες φράσεις για να αναλυθούν. Οι αρχές είναι τόσο αφηρημένες ώστε να μπορούν να σημαίνουν διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους και η αξία τους βασίζεται στην αντίληψη του υποκειμένου για τον πόλεμο.¹⁵¹

Όσο περισσότερο ερευνούμε παντοδύναμες αφαιρετικές θεωρίες, τόσο περισσότερο τις εκλαμβάνουμε ως οπτασία η οποία δεν είναι ούτε εύκολο να αποκτηθεί αλλά ούτε είναι χρηστική.¹⁵²

Οι αρχές του πολέμου -και όχι απλά μόνο μία αρχή -μπορούν να συγκεντρωθούν σε μία μόνο λέξη : Συγκέντρωση. Για την αληθινή της βάση η αρχή αυτή απαιτείται να ενισχυθεί ως «συγκέντρωση ισχύος έναντι ασθενούς μετώπου».¹⁵³

Για κάθε μια πραγματική αξία απαιτείται να αναλυθεί πως η συγκέντρωση ισχύος έναντι ασθενούς μετώπου του αντιπάλου εξαρτάται από τη διασπορά της ισχύος του αντιπάλου η οποία με τη σειρά της παράγεται από τη διασπορά των δικών μας δυνάμεων και αποδίδει την εμφάνιση και το μερικό αποτέλεσμα της διασποράς.¹⁵⁴

Η δική μας διασπορά επηρεάζει τη διασπορά του αντιπάλου και στη συνέχεια η δική μας συγκέντρωση έπεται με τη σειρά της, ενώ κάθε διάταξη είναι μία αλληλουχία. Η πραγματική συγκέντρωση είναι αποτέλεσμα υπολογισμένης διασποράς.¹⁵⁵

Υπάρχει μία βασική αρχή της οποίας η κατανόηση μπορεί να μας κάνει να αποφύγουμε ένα βασικό και πολύ συχνό σφάλμα: Να δώσουμε στον αντίπαλο την ευκαιρία, την ελευθερία και το χρόνο να συγκεντρώσει τις δυνάμεις του, ώστε να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις δικές μας δυνάμεις. Το να εκφράζουμε απλά την αρχή δεν αποτελεί σημαντική βοήθεια για την εκτέλεσή της.¹⁵⁶

¹⁵⁰Hart, L, (1967), *Strategy*, New York, Frederick A. Praeger.p.347

¹⁵¹ Ό.π.σ.347

¹⁵² Ό.π.σ.347

¹⁵³ Ό.π.σ.347

¹⁵⁴ Ό.π.σ.347

¹⁵⁵ Ό.π.σ.347

¹⁵⁶ Ό.π.σ.347

Τα ανωτέρω αξιώματα (εκφραζόμενα από την Θεωρία της Στρατηγικής ως Maxims) μπορούν να συμπυκνωθούν και είναι οκτώ: Έξι θετικά αξιώματα και δύο αρνητικά.

Θετικά Αξιώματα

1. Προσαρμογή των σκοπών στα μέσα.

Κατά τον καθορισμό του αντικειμενικού σκοπού πρέπει να επικρατήσει καθαρή σκέψη και ψυχρός υπολογισμός. Είναι παραλογισμός να επιδιώξουμε περισσότερα από όσα μπορούμε να επιτύχουμε. Η αίσθηση του τι είναι εφικτό, αποτελεί στρατιωτική σοφία.¹⁵⁷

Πρέπει να αντιμετωπίζουμε τα γεγονότα ενώ ταυτόχρονα διατηρούμε το ηθικό μας. Θα χρειασθεί μεγάλη δόση ηθικού και το ηθικό είναι αυτό που θα κάνει τα αδύνατα δυνατά κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων¹⁵⁸.

Οι Σοβιετικοί προσπάθησαν να πετύχουν πολλά περισσότερα από τις πραγματικές τους δυνατότητες. Ήξεραν ότι το Βερολίνο είναι ύψιστης σημασίας με τους υπόλοιπους νικητές συγκεντρωμένους εκεί και παρόλ αυτά προσπάθησαν να εκδιώξουν τους δυτικούς από την πόλη σύμβολο. Το γεγονός ότι διέλυσαν τον αποκλεισμό σε 11 μήνες καταδεικνύει ότι ο στόχος τους αποδείχθηκε φιλόδοξος.

Αντίθετα οι ΗΠΑ έδειξαν σχετική προσαρμογή των σκοπών στα μέσα εφόσον τήρησαν αμυντική στάση και ενήργησαν με οικονομία δυνάμεων.

Η αυτοπεποίθηση είναι όπως το ρεύμα στην μπαταρία—πρέπει να μην σπαταλάται άσκοπα σε ανούσιες επιχειρήσεις και να διατηρείται ηγετική πρόβλεψη ότι θα χρειασθεί ακμαίο ηθικό και στο στράτευμα –το υψηλό ηθικό του Ηγέτη δεν θα επιτύχει τίποτα αν το ηθικό του προσωπικού του εξαντληθεί.¹⁵⁹

2. Διατήρηση των αντικειμενικών σκοπών συνεχώς στη σκέψη του ηγέτη, ενώ προσαρμόζει το σχέδιο στις περιστάσεις.

Υπάρχουν περισσότεροι από ένας τρόποι για να επιτύχουμε το σκοπό αλλά πρέπει να αφιερώνεται προσοχή στο ότι κάθε υποσκοπός πρέπει να βασίζεται και να στοχεύει στη μεγάλη ιδέα.¹⁶⁰

Οι Σοβιετικοί δεν προσάρμοσαν επαρκώς το σχέδιό τους. Διέθεταν ένα αρχικό σχέδιο για τον αποκλεισμό και το τήρησαν απαράλλακτο, χωρίς προσαρμογές. Οδηγήθηκαν σε αδιέξοδο. Οι ΗΠΑ αντίθετα, επέδειξαν καλύτερη προσαρμοστικότητα.

Όταν θεωρούμε τους πιθανούς στόχους το βάρος τους πρέπει να καθορίζεται με την ικανότητα να τους επιτύχουμε και την επίδρασή τους στην επίτευξη του τελικού μας σκοπού. Το να αφιερώνουμε πολύτιμο χρόνο και πόρους σε έναν παράπλευρο δρόμο που όμως οδηγεί στον τελικό σκοπό, είναι καλύτερη τακτική από το να οδηγηθούμε σε αδιέξοδο.

¹⁵⁷ Ο.π.σ.348

¹⁵⁸ Ο.π.σ.348

¹⁵⁹ Ο.π.σ.348

¹⁶⁰ Ο.π.σ.348

3. Εκλογή της γραμμής δράσης της ελάχιστης αναμονής από τον εχθρό –πλήγμα εκεί που ο εχθρός δεν το αναμένει.¹⁶¹

Θα πρέπει να θέτουμε τον εαυτό μας στη θέση του εχθρού, να σκεπτόμαστε και να αναλύουμε όπως ο αντίπαλος. Ποιό σχέδιο δράσης είναι αυτό που δεν το αναμένει καθόλου.

Χαρακτηριστική περίπτωση μη πλήρους τήρησης του αξιώματος από τους Σοβιετικούς. Οι Αμερικανοί ήξεραν και περίμεναν την αντίδρασή τους. Αντίθετα, με την αερογέφυρα οι Αμερικανοί εξέπληξαν τους Σοβιετικούς και κέρδισαν πλεονέκτημα.

4. Εξάντληση της γραμμής δράσης ελάχιστης αντίστασης.¹⁶²

Η πορεία αυτή θα μας οδηγήσει στην επίτευξη ενός δευτερεύοντος στόχου ο οποίος όμως και αυτός συνεισφέρει στον τελικό στόχο. Στην Τακτική το αξίωμα έχει εφαρμογή στην εκλογικευμένη χρήση των εφεδρειών ενώ στην Στρατηγική, στην απόλυτη εξάντληση κάθε τακτικής επιτυχίας.¹⁶³ Δεν τηρήθηκε με απόλυτη επιτυχία η γραμμή ελάχιστης αντίστασης από τους Σοβιετικούς, ενώ αντίθετα εφαρμόστηκε πίεση στη γραμμή μέγιστης αντίστασης. Οι Αμερικανοί τήρησαν επακριβώς την αρχή. Με την αεροπορική υπεροχή τους, έδρασαν στον τομέα όπου οι Σοβιετικοί υστερούσαν και δεν θα μπορούσαν να αντιδράσουν.

5. Τρόπος επιχειρήσεων ο οποίος να έχει εναλλακτικούς αντικειμενικούς σκοπούς.¹⁶⁴

Με τον τρόπο αυτό, ο αντίπαλος μπαίνει σε δίλημμα το οποίο θα οδηγήσει στην επίτευξη εκ μέρους μας τουλάχιστον ενός αντικειμενικού σκοπού. Πρώτα θα κατακτήσουμε αυτόν τον οποίον ο αντίπαλος υποστηρίζει λιγότερο και κατόπιν της επίτευξής του, θα κατορθώσουμε να πετύχουμε όλους τους στόχους μας σταδιακά στη σειρά, τον ένα μετά τον άλλον.¹⁶⁵

Οι εναλλακτικοί στόχοι μας υποστηρίζουν, ώστε να επιτύχουμε τουλάχιστον έναν στόχο. Ένας μοναδικός στόχος-εκτός εάν ο εχθρός είναι πολύ αδύναμος- θα μειώσει την αβεβαιότητα του αντιπάλου για τους στόχους μας και δυστυχώς αυξάνει τη πιθανότητα να μην τον επιτύχουμε.¹⁶⁶

Κατά τον έλεγχο της αρχής αυτής διαπιστώνεται ότι οι Σοβιετικοί δεν είχαν αξιόπιστο εφεδρικό τρόπο δράσης. Όταν οι Δυτικοί ξεκίνησαν την αερογέφυρα φυσικά υπολόγιζαν ότι οι Σοβιετικοί δεν θα έφταναν στο σημείο να καταρρίψουν

¹⁶¹Ο.π.σ.348

¹⁶² Ο.π.σ.348

¹⁶³ Hart, L., (1967), *Strategy*, New York, Frederick A. Praeger.p.349

¹⁶⁴ Ο.π.σ.349

¹⁶⁵ Ο.π.σ.349

¹⁶⁶ Ο.π.σ.349

συμμαχικό αεροσκάφος πάνω από το Βερολίνο. Οι ΗΠΑ διέθεταν εναλλακτό τρόπο δράσης.

Ένα από τα κοινά λάθη στρατηγικής που γίνονται είναι αυτό της σύγχυσης μιας απλής γραμμής δράσης η οποία είναι συνήθως σοφά εκλεγμένη, με ένα μοναδικό στόχο, ο οποίος όμως είναι μάταιος. Εάν αυτό το αξίωμα εφαρμόζεται κυρίως στην Στρατηγική θα μπορούσε να εφαρμόζεται επίσης οπουδήποτε δυνατόν στην Τακτική και στην πραγματικότητα είναι η απώτατη έννοια της βάσης της τακτικής της Κατασκοπείας.¹⁶⁷

6. Εξασφάλιση ότι τόσο τα σχέδια και οι σχηματισμοί είναι εύμετάβλητα και προσαρμόζονται σε κάθε περίπτωση.

Η αρχή δεν τηρήθηκε επαρκώς από τους Σοβιετικούς και το σχέδιό τους δεν είχε εναλλακτικό. Οι ΗΠΑ αντίθετα, διέθεταν εφεδρικό σχέδιο.

Τα σχέδιά μας θα πρέπει να προβλέψουν και να μεριμνήσουν για το επόμενο βήμα στην περίπτωση τόσο της επιτυχίας όσο και της αποτυχίας ή της μερικής επιτυχίας που είναι και η πλέον συνηθισμένη περίπτωση σε έναν πόλεμο.

Οι διατάξεις και οι σχηματισμοί μάχης θα πρέπει να επιτρέπουν την πλήρη εφαρμογή και προσαρμογή τους στα νέα σχέδια στον ελάχιστο δυνατό χρόνο.

Αντίθετα με τους Grand Maitre στο σκάκι, οι Σοβιετικοί δεν είχαν μεριμνήσει πλήρως για την επόμενη και τη μεθεπόμενη κίνησή τους. Το σχέδιό τους για τον αποκλεισμό εκ των πραγμάτων κρίνεται χωρίς την αναγκαία προσαρμοστικότητα. Οι Αμερικανοί είχαν μεριμνήσει για τις επόμενες κινήσεις τους.

Αρνητικά Αξιώματα

1. Δεν πρέπει να τίθεται όλο το βάρος σε ένα και μοναδικό χτύπημα, ενώ ο αντίπαλος έχει την προσοχή του συγκεντρωμένη είτε για να αποκρούσει είτε για να το αποφύγει.¹⁶⁸

Οι Σοβιετικοί έριξαν ολόκληρο το βάρος της προσπάθειάς τους στον αποκλεισμό του Βερολίνου για να πιέσουν τους Δυτικούς. Η δύναμή των Δυτικών δεν παρέλυσε και από το αποτέλεσμα, η προσπάθεια των Σοβιετικών απέτυχε. Οι Αμερικανοί όπως αποδείχθηκε, διέθεταν πολύτιμες εφεδρείες και αντέδρασαν ικανοποιητικά.

Η ιστορική εμπειρία δείχνει ότι εκτός εάν ο αντίπαλος έχει μεγάλο μειονέκτημα, κανένα πλήγμα δεν είναι αποτελεσματικό έως ότου η δύναμη αντίδρασης του αντιπάλου παραλύσει.

Για το λόγο αυτό, κανένας Διοικητής δεν πρέπει να εξαπολύει την τελική πραγματική επίθεση στον αντίπαλο έως ότου βεβαιωθεί ότι αυτός έχει παραλύσει. Η παράλυση του αντιπάλου δημιουργείται με την αποδιοργάνωση και την πτώση του ηθικού του.¹⁶⁹

¹⁶⁷ Ό.π.σ.349

¹⁶⁸Hart, L, (1967), *Strategy*, New York, Frederick A. Praeger.σ.349

¹⁶⁹Eight Maxims of Strategy From Sir Basil H. Liddell-Hart Fred Nickols,2016

2 Δεν πρέπει να ανανεώνεται ένα πλήγμα στον ίδιο άξονα δράσης ή με τον ίδιο τρόπο, ύστερα από αποτυχία του πρώτου πλήγματος.¹⁷⁰

Για τους Αμερικανούς δεν δοκιμάστηκε η αρχή αυτή εφόσον η αερογέφυρα πέτυχε το σκοπό της έστω και με μεγάλο κόστος, από την αρχή.

Και αυτό το αξίωμα δεν το τήρησαν πλήρως οι Σοβιετικοί, εφόσον επέμειναν στον αποκλεισμό επί ένα περίπου έτος.

Η απλή ενίσχυση του βάρους και των δυνάμεων δεν είναι ικανή μεταβολή και είναι πιθανό ο αντίπαλος να ισχυροποιηθεί κατά το μεσοδιάστημα μεταξύ των πληγμάτων. Είναι πιθανό η απώθηση των δυνάμεών μας να ισχυροποιήσει το ηθικό του.

Η βασική αλήθεια η οποία υποκρύπτεται κάτω από αυτά τα αξιώματα είναι ότι για την επίτευξη της επιτυχίας δύο μείζονα προβλήματα πρέπει να επιλυθούν:

Αποδιάρθρωση και Πλήρης Εκμετάλλευση.

Οι Σοβιετικοί δεν κατάφεραν να επιφέρουν την αποδιάρθρωση των Δυτικών και δεν εκμεταλλεύθηκαν πλήρως τα πλεονεκτήματα και τα δυνατά τους σημεία που ήταν η συμβατική υπεροχή σε εξοπλισμούς και στρατεύματα. Συμπερασματικά δεν τήρησαν με απόλυτη επιτυχία την αρχή «συγκέντρωση ισχύος έναντι ασθενούς μετώπου». Οι ΗΠΑ με το εναλλακτικό τους σχέδιο έφεραν αποδιάρθρωση στον αντίπαλο και εκμεταλλεύθηκαν πλήρως το ισχυρό τους σημείο που ήταν η αεροπορική τους υπεροχή.

Η Αποδιάρθρωση προηγείται και η Πλήρης Εκμετάλλευση έπεται του οριστικού πλήγματος το οποίο είναι απλή πράξη. Δεν είναι δυνατόν να πληγεί αποτελεσματικά ο αντίπαλος εκτός εάν δημιουργηθεί πρώτα η κατάλληλη ευκαιρία.¹⁷¹

Δεν είναι δυνατόν να υπάρξει αποφασιστικό αποτέλεσμα εκτός εάν έχει γίνει πλήρης εκμετάλλευση της δεύτερης ευκαιρίας η οποία δημιουργείται πριν να προλάβει να ανασυνταχθεί ο αντίπαλος. Η σημασία των δύο αυτών προβλημάτων δεν έχει ποτέ αναγνωρισθεί πλήρως. Είναι γεγονός το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως για να εξηγήσει την αβεβαιότητα των πολεμικών επιχειρήσεων. Η εκπαίδευση των Ενόπλων Δυνάμεων είναι πρωταρχικά αφιερωμένη στην ανάπτυξη της αποτελεσματικότητας και στην ανάλυση της εκτέλεσης επίθεσης.¹⁷²

Η συγκέντρωση στην τεχνική της τακτικής επισκιάζει και κρύπτει το ψυχολογικό στοιχείο. Περιλαμβάνει περισσότερο το περιβάλλον της αποτελεσματικότητας, παρά το στοιχείο της έκπληξης.¹⁷³

¹⁷⁰ Hart, L, (1967), *Strategy*, New York, Frederick A. Praeger.σ.349

¹⁷¹ Ό.π.σ.349

¹⁷² Hart, L, (1967), *Strategy*, New York, Frederick A. Praeger.σ. 349

¹⁷³ Ό.π.σ.349

Εκπαιδεύει και αναπτύσσει Διοικητές οι οποίοι στοχεύουν τόσο πολύ στο να μην πράξουν τίποτε λάθος, ενεργώντας πάντα σύμφωνα με τους κανόνες, ώστε ξεχνάν την αναγκαιότητα να αναγκάσουν τον εχθρό να διαπράξει εκείνος το λάθος.¹⁷⁴

Συμπερασματικά, τα σχέδιά τους δεν έχουν κανένα πρακτικό αποτέλεσμα. Γιατί στον πόλεμο, η ανατροπή στις ισορροπίες δημιουργείται από τα σφάλματα των αντιπάλων.¹⁷⁵

Συχνά πολλοί Διοικητές αποφεύγουν το ξεκάθαρο και βρίσκουν στο απροσδόκητο το κλειδί για μία σημαντική απόφαση, εκτός εάν η τύχη είναι αντίθετη. Η τύχη ποτέ δεν μπορεί να διαχωρισθεί από τον πόλεμο, ακριβώς επειδή ο πόλεμος είναι τμήμα της ζωής. Το απροσδόκητο δεν μπορεί να εξασφαλίσει την επιτυχία. Εξασφαλίζει όμως τη μεγαλύτερη πιθανότητα επιτυχίας.¹⁷⁶

Συμπεράσματα

Από την ανάλυσή μας συνάγουμε τις απαντήσεις στα ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή της παρούσας εργασίας.

Η Σοβιετική Ένωση εφάρμοσε την Υψηλή Στρατηγική της Επέκτασης ενώ οι ΗΠΑ της Ανάσχεσης.

Οι Σοβιετικοί δεν τήρησαν με απόλυτη επιτυχία και τις 8 βασικές αρχές στρατηγικής του Liddell Hart. Συνεπώς ο αποκλεισμός του Βερολίνου τελικά δεν είχε το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα για αυτούς.

Κατά τη διάρκεια του αποκλεισμού συστάθηκε το NATO με τη μορφή συνασπισμού των δυτικών δυνάμεων ενάντια στη Σοβιετική Ένωση.

Ο Στάλιν αντιλήφθηκε ότι η πολιτική του κινούνταν σε εσφαλμένη κατεύθυνση. Ύστερα από 11 μήνες περίπου, στις 12 Μαΐου 1949, οι Σοβιετικοί προχώρησαν σε άρση του αποκλεισμού.

Εν αντιθέσει οι Αμερικανοί τήρησαν με σχετική επιτυχία και τα οκτώ αξιώματα και εξήλθαν με στρατηγικό και τακτικό πλεονέκτημα από την κρίση του Βερολίνου.

Συμπερασματικά οριακά επιτυχημένη ήταν η Στρατηγική που εφάρμοσε η Αμερική, εφόσον γενικά τήρησε τις αρχές της Στρατηγικής. Στην αρχή της κρίσης, η Αμερική δεν είχε διαμορφωμένη στρατηγική αλλά συχνά άφηνε το πλεονέκτημα της πρώτης κίνησης στους Σοβιετικούς.

Ο αποκλεισμός του Βερολίνου και η επιτυχία της αερογέφυρας ενίσχυσαν την πεποίθηση των Δυτικών ότι θα μπορούσαν να υπερισχύσουν έναντι της Σοβιετικής Ένωσης και ότι ο δυτικός συνασπισμός ήταν σε αντιπαράθεση ανώτερος τεχνικά από τον ανατολικό.

¹⁷⁴Ο.π. σ. 349

¹⁷⁵ Ο.π.σ.σ.350

¹⁷⁶Ο.π. σ.350

Επίλογος

Η πρώτη κρίση του Βερολίνου είχε τελικά επιτυχή έκβαση για τους δυτικούς, αν και με εύθραυστο περιθώριο. Υπήρξαν φορές, κατά τις οποίες η νίκη θα μπορούσε εύκολα να γείρει προς την πλευρά των Σοβιετικών. Το Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα ήταν το βασικό πολιτικό σημείο Αντίστασης στο Βερολίνο, αλλά κινδύνευσε να απορροφηθεί από το κομμουνιστικό κόμμα SED.

Η παραμικρή ένδειξη υπαναχώρησης των δυτικών θα δημιουργούσε ηττοπάθεια ενώ η σταθερή αντίστασή τους, έκανε τους Σοβιετικούς να υποχωρήσουν.

Όταν επιβλήθηκε για πρώτη φορά ο αποκλεισμός, η συμμαχική επιθυμία να επιτευχθεί συμφωνία με τους Σοβιετικούς συνδυάστηκε με έλλειψη εκτίμησης για τις μεγάλες δυνατότητες της αερομεταφοράς. Αυτή με τη σειρά της οδήγησε σε διπλωματικούς συμβιβασμούς οι οποίοι θα μπορούσαν να ευνοήσουν τους Σοβιετικούς και να τους θέσουν σε κυρίαρχη θέση.

Μέχρι την έναρξη του αποκλεισμού η Αμερικανική στρατηγική ήταν υποβαθμισμένη στην καλύτερη περίπτωση, ενώ δεν ήταν το πρωτογενές αίτιο και δεν παρήγαγε πρωτογενή αντίδραση. Αντίθετα συνιστούσε δευτερογενή αντίδραση στην πολιτική των Σοβιετικών και σε ορισμένες περιπτώσεις κινούνταν σε λανθασμένη πορεία.

Παρά τις σημαντικές επιτυχίες της η αερομεταφορά οριακά μόνο πέτυχε να κρατήσει ελάχιστα αποδεκτό επίπεδο ζωής στο Βερολίνο κυρίως κατά τη διάρκεια των μηνών του χειμώνα.

Αν υπήρχε μείωση στην ποσότητα του άνθρακα που μεταφερόταν στο Βερολίνο η έλλειψή του θα οδηγούσε στην αποδιάρθρωση μιας σειράς από βασικές υπηρεσίες της καθημερινότητας των πολιτών. Τα οριακά περιθώρια με τα οποία υπερνικήθηκε ο αποκλεισμός υπογραμμίζουν και το σημαντικό ρόλο τον οποίο έπαιξε η κοινή γνώμη στο να κριθεί το αποτέλεσμα υπέρ των Δυτικών.

Η κοινή γνώμη δεν ήταν ο μοναδικός κρίσιμος παράγοντας αλλά ήταν πολύ βασικός. Η αντίδραση της διεθνούς κοινής γνώμης στηρίχτηκε στους πολίτες του Βερολίνου και η αντίστασή τους έδωσε έναυσμα για την υποστήριξη του δυτικού κόσμου. Ωρίμασε με το χρόνο και σφυρηλατήθηκε από μία ομάδα αφανών ηρώων σε όλη την κοινωνία, στην κυβέρνηση, στα πολιτικά κόμματα, τα εμπορικά σωματεία και τον τύπο. Χωρίς την αφοσιωμένη δουλειά τους πριν και μετά τον αποκλεισμό, η αντίσταση δεν θα είχε γίνει ισχυρή.

Ο σοβιετικός αποκλεισμός στο Βερολίνο τελικά ξεπεράστηκε από την αθόρυβη και ομαδική προσφορά χιλιάδων ανδρών που πετούσαν, συντηρούσαν και εφοδίαζαν τα εκατοντάδες αεροσκάφη αλλά και από εκατομμύρια άλλους, αφοσιωμένους στην επανασύσταση της κατεστραμμένης γερμανικής οικονομίας και στην προσφορά τους για την ελευθερία.

Οι προσπάθειές τους όμως θα ήταν μάταιες, αν αρκετούς μήνες πριν την κρίση, μία ομάδα ανθρώπων στο Βερολίνο δεν είχε αποφασίσει ότι η ανεξαρτησία τους θα άξιζε κάθε θυσία.

Ύστερα από περίπου 40 έτη, το 1989, η Γερμανία ξεκίνησε τη διαδικασία ενοποίησής της και σήμερα ενωμένη πλέον, διαδραματίζει έναν από τους κυρίαρχους ρόλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πηγές –Βιβλιογραφία

Πηγές

Η Έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, 1941-1950: Στρατηγικά ή Ιδεολογικά Αιτία;
Παναγιώτης Ηφαιστος,Κωνσταντίνος Κολιοπουλος, Ευανθης
Χατζηβασιλειου,ΙΔΙΣ,Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα,2012.

Kenneth N. Waltz, “The Emerging Structure of International Politics,” *International Security*, Vol. 18, No. 2 (Fall 1993), pp. 53–67, 77, doi:10.2307/2539097.

Transcript of President George Washington's Farewell Address (1796)

George F. Kennan, “The Sources of Soviet Conduct”, *Foreign Affairs*, Vol. XXV, No. 4 (1947): 566-582

NSC-68, April 14, 1950 National Security Council Report, NSC 68, 'United States Objectives and Programs for National Security

G. John Ikenberry *International Affairs*, Volume 94, Issue 1, January 2018, Pages 7–23.

“Yalta Conference Agreement, Declaration of a Liberated Europe,” February 11, 1945, History and Public Policy Program Digital Archive, National Archives.
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116176>
[https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/Winston Churchill Fulton speech](https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/Winston_Churchill_Fulton_speech)

[https://www.trumanlibraryinstitute.org/truman/historic-speeches/Inaugural Address of Harry S. Truman](https://www.trumanlibraryinstitute.org/truman/historic-speeches/Inaugural_Address_of_Harry_S._Truman)

Soviet Perspective on the Cold War and American Foreign Policy,Comparative Perspectives on the Cold War National and Sub-National Approaches (pp.41-58),Krakow Society for Education, Maryna Bessonova ,Feb 201

[https://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/doc_files/Potsdam%20Agreement.](https://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/doc_files/Potsdam%20Agreement.pdf)

[pdf-](https://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/doc_files/Potsdam%20Agreement.pdf) Potsdam Agreement

https://www.researchgate.net/publication/268296109_The_Evolution_of_Russian_Gr_and_Strategy-Implications_for_Europe's_North,January_2000

Why America's Grand. Strategy Has Not. Changed. Patrick Porter. Power, Habit, and the ... *International Security*, Vol. 24, No. 1 (Summer 1999), pp. 5–41

Eight Maxims of Strategy From Sir Basil H. Liddell-Hart Fred Nickols,2016

<https://www.eiu.edu/historia/13Historia2018MMunzinger.pdf>

“Speech Delivered by Stalin at a Meeting of Voters of the Stalin Electoral District, Moscow,” February 09, 1946, History and Public Policy Program Digital Archive, Gospolizdat, Moscow, 1946. <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116179>

The Evolving Interpretations of the Origins of the Cold War, Ritgerð til B.A. prófs Saga Helgason Morris Kt.: 011097-3329 Leiðbeinandi: Jón Ólafsson, <https://skemman.is/bitstream/1946/31413/1/BA%20ritger%C3%B0.%20Saga.pdf>

<http://www.historyandpolicy.org/policy-papers/papers/germany-1945-1949-a-case-study-in-post-conflict-reconstruction>

https://www.cvce.eu/en/obj/interview_with_marshall_vassili_sokolovsky_in_soviet_news_5_october_1948-en-c7690f9c-b46b-4a95-b881-52a3318f3e5e.html-Sokolovsky'sInterview (πρόσβαση στις 24/7/20)

<https://www.ushistory.org/gov/11a.asp>

<https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a233480.pdf> Containment Concept and Policy Terry L. Deibel, John Lewis Gaddis

<https://www.nationalarchives.gov.uk/education/coldwar/G4/timeline.htm>

Ιστοσελίδες

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE200/PE209/RAND_PE209.pdf(πρόσβαση στις 20 /7/20)

<https://www.e-ir.info/2011/11/23/the-evolution-of-stalins-foreign-policy-during-word-war-two>(πρόσβαση στις 22/7/20)

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01495933.2017.1277121> Soviet Grand Strategy (πρόσβαση στις 22/7/20)

<https://www.johndclare.net/EC3.htm> (πρόσβαση στις 24/7/2020)

<https://www.americanforeignrelations.com/E-N/Isolationism-America-s-foreign-policy-in-the-nineteenth-century.html>(πρόσβαση 23/11/20)

<https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zgdnmsg/revision/1>(πρόσβαση στις 22/7/20)

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Κονδύλης Παναγιώτης «Θεωρία του Πολέμου»,Θεμέλιο, Αθήνα,1988.

Παπασωτηρίου Χαράλαμπος «Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος} -11^{ος} αιώνας », Ποιότητα, Αθήνα,2004.

Παπασωτηρίου Χαράλαμπος «Η Αμερικανική Πολιτική από τον Φρανκλιν Ρούζβελτ στον Ντόναλντ Τραμπ», Ποιότητα, Αθήνα, 2018.

Ξενόγλωσση

- Art, J.R.,(2003),*A Grand Strategy for America*,Ithaca,Cornell University Press.
- Beaufre A., Introduction à la strategie,,1965,New York, Frederick A. Praeger.
- Compton, J.V.(1972), *America and the Origing of the Cold War*,Boston, Houghton Mifflin Company.
- Davison, Ph., (1958), *The Berlin Blockade*, Princeton, Princeton University Press.
- Gaddis, J.L., (1997), *We Now Know*, Oxford, Oxford University Press.
- Gaddis, J.L.,(2007), *The Cold War*, New York, Penguin Books Ltd.
- Gaddis, J.L., (2018),*On Grand Strategy*, Connecticut, Penguin Books.
- Hart, L, (1967), *Strategy*, New York, Frederick A. Praeger.
- Lippmann, W (1947) *The Cold War: A Study in US Foreign Policy* New York: Harper.
- Luttwak, E.N.(1983),*The Grand Strategy of the Soviet Union*, New York, St. Martin's Press
- Giangreco, D.,M.(1988), *Airbridge to Berlin, The Berlin Crisis of 1948,its Origins and Aftermath*, Novato, California, Presidio Press.
- Morris, E, (1973), *Blockade, Berlin and the Cold War*, New York, Stein and Day.
- Parrish, Th.(1998),*Berlin in the Balance*, Massachusetts, Perseus Books.
- Spanier, J.W.,(1968),*American Foreign Policy Since World War II*, New York, Frederick A. Praeger.
- Williamson,D. (2006) *Europe and the Cold War 1945-91*,London, Hodder Education.

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ –ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. <https://ww2db.com>
2. https://ww2db.com/person_bio.php?person_id=89
3. <https://www.nationalarchives.gov.uk/education/coldwar/G4/cs1/s1.htm>
4. https://en.Lucius_D._Clay
5. <https://www.goodfreephotos.com>
6. <https://www.fdrlibrary.org/roosevelt-pictures>
7. <https://www.bundesbank.de/> "Deutsche Bundesbank, Frankfurt am Main.
8. https://de.Bargeld_der_Deutschen_Mark.org
9. <https://upload.Ruins.of.theReichstag.in.Berlin.3June.1945.jpg>
10. Photo U.S. Air Force photo / public domain
11. https://historica.fandom.com/Vasily_Sokolovsky
12. [National Museum of American History Photo-East German Mark](#)

Παράρτημα 1

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΚΥΡΙΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ		
1948	1947 και νωρίς το 1948	Οι δυτικές δυνάμεις που καταλαμβάνουν τη Γερμανία αποφάσισαν να αποκαταστήσουν το νόμισμα και την οικονομία της Γερμανίας και να μετατρέψουν τις κατεχόμενες ζώνες τους σε ένα αυτόνομο κράτος. Ο Στάλιν θορυβείται..
	1 Απριλίου	Αποκλεισμός Βερολίνου: Οι Σοβιετικοί παρεμποδίζουν όλες τις οδικές, ποτάμιες και σιδηροδρομικές μεταφορές προς το Δυτικό Βερολίνο. Διακοπή όλων των βασικών προμηθειών προς το Δυτικό Βερολίνο. Η Δύση απάντησε με αερομεταφορά των προμηθειών στο Δυτικό Βερολίνο από τις 21 Ιουνίου. Ο αποκλεισμός έληξε μετά από 321 ημέρες.
1949	4 Απριλίου	Ίδρυση NATO : Βέλγιο, Καναδάς, Δανία, Γαλλία, Βρετανία, Ισλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Νορβηγία, Πορτογαλία και ΗΠΑ. Αργότερα εντάχθηκαν Ελλάδα, Ισπανία, Τουρκία και Δυτική Γερμανία. Το 1955 η Σοβιετική Ένωση σχηματίζει το ανταγωνιστικό Σύμφωνο της Βαρσοβίας.
	12 Μαΐου	Άρση αποκλεισμού του Βερολίνου.
	21 Σεπτεμβρίου	Δημιουργία Γερμανικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας (Δυτικής Γερμανίας) από τις Αμερικανικές, Βρετανικές και Γαλλικές ζώνες κατοχής.